

REGIONALNA EKONOMIJA

REGIONI EU

Prof. dr Gordana Đurović

IV REGIONI EVROPSKE UNIJE

1. **Evropska integracija i proces regionalizacije**
  - 1.1. Bazični principi klasifikacije regiona u EU
  - 1.2. NUTS klasifikacija za EU 27
2. **Razlike u nivou razvijenosti regiona u EU**
  - 2.1. Grupisanje država i regiona
  - 2.2. Indikatori regionalnih gepova - Eurostat
  - 2.3. Izvještaji EK o ekonomskoj, socijalnoj i teritorijalnoj koheziji u EU
    - 2.3.1. Ekonomska situacija i trendovi
    - 2.3.2. Nacionalne politike i kohezija
    - 2.3.3. Ostale EU politike i kohezija
    - 2.3.4. Uticaj kohezivne politike

1. Evropska integracija i proces regionalizacije

EC, Statistical regions in the
European Union and partner
countries, 2020

JEDNOOBRAZNA REGIONALNA STATISTIKA

The Nomenclature of Territorial Units for Statistics

- **EUROSTAT** je NUTS klasifikaciju uveo još 1998. godine (kod strukturnih fondova), ali se posebna regulativa o NUTS zvanično usvojila tek 2003. godine
- **NUTS** predstavlja kategorizaciju na bazi objektivnih kriterijuma koji predstavljaju **osnov za dodjelu pomoći**
- **3 NIVOVA KLASIFIKACIJE**: svaka država članica bila je podijeljena na nekoliko NUTS I regiona; svaki od njih se dijeli na NUTS II regione, koji se opet dijele na NUTS III regione

Principi NUTS klasifikacije

1. NUTS favorizuje institucionalnu organizaciju

- **Normativni regioni** (izraz političke volje, definisane granice u skladu sa zadacima koji su deligirani lokalnim zajednicama)
- **Analitički regioni** (prema analitičkim zahtjevima na bazi geografskih kriterijuma (reljef, socioekonomski kriterijumi..))

2. NUTS favorizuje regionalne jedinice opšteg karaktera

3. NUTS je trostepena hijerarhijska klasifikacija

Namjena NUTS klasifikacije

- 1. za prikupljanje, razvoj i harmonizaciju regionalne statistike EU;**
  - 2. za socioekonomske analize regiona;**
  - 3. za uobličavanje regionalne politike EU.**
- Redovni izvještaji o socijalnoj, ekonomskoj i teritorijalnoj koheziji i razvoju regiona EU, fokusiraju se prvenstveno na NUTS 2 nivo**

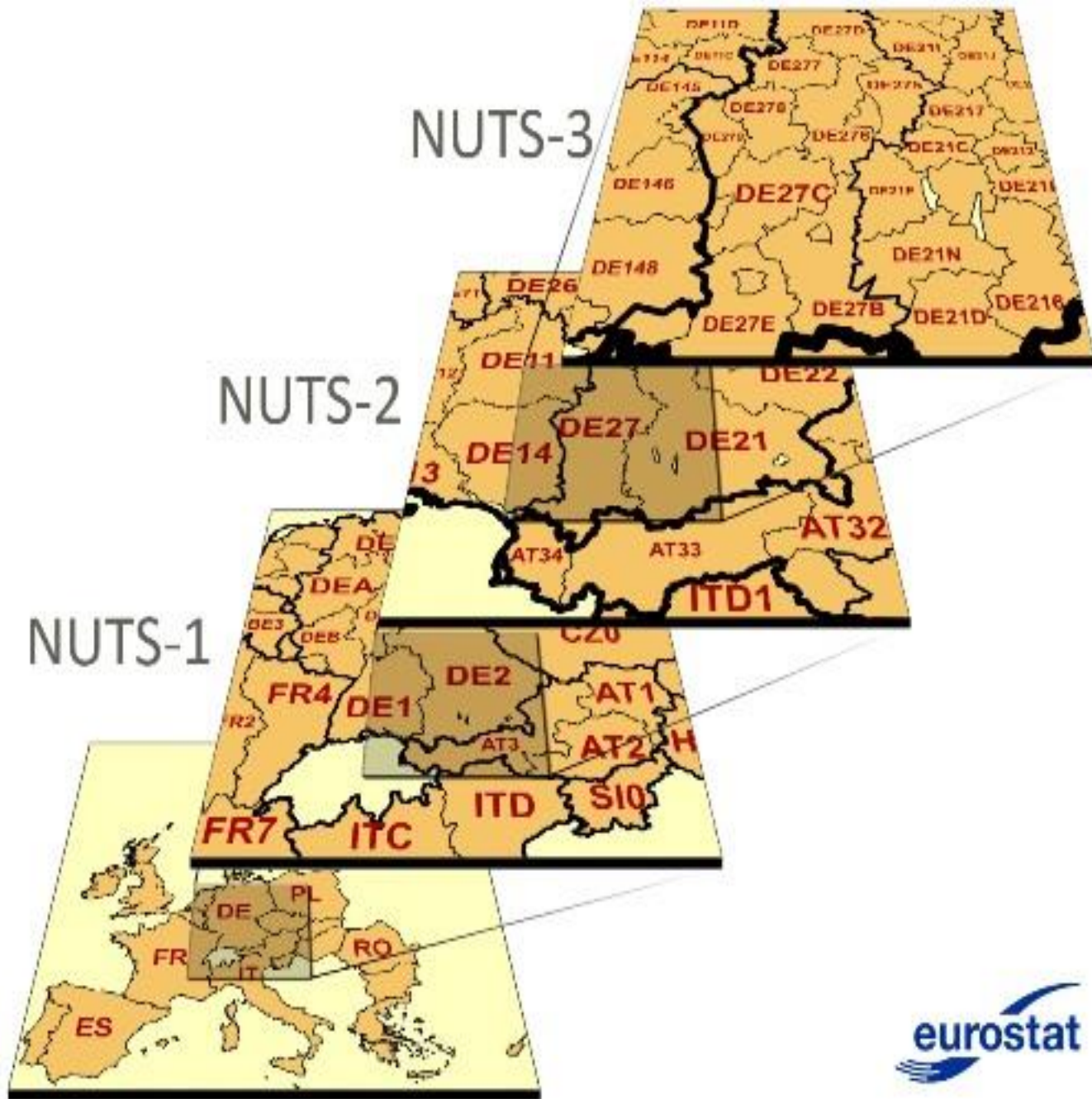
NUTS nivo / brojstanovnika	Minimum	Maksimum
NUTS 1	3.000.000	7.000.000
Glavni socioekonomski regioni		
Regioni, grupe razvojnih regiona, autonomije, statistički regioni, autonomni regioni, makroregioni, <i>lander</i> ..		
NUTS 2	800.000	3.000.000
Osnovni regioni za sprovođenje regionalne politike		
Provincije, planski regioni, oblasti, periferija, kohezione regije, <i>counties</i> ...		
NUTS 3	150.000	800.000
Manji regioni, za specifične razvojne "dijagnoze"		
Arondismani, oblasti, krajevi, landsdeler (DE), regionalne vlasti, departmani, provincije, podregioni, statističke regije...		

EU NUTS klasifikacija (1.1.2021.)

- The 2021 NUTS nomenclature subdivides the economic territory of the EU 27 into:
  1. 92 regions at NUTS 1 level,
  2. 242 regions at NUTS 2 level, and
  3. 1,166 regions at NUTS 3 level.
- Below that **Local Administrative Units (LAU)** have been defined for EU27 – 95,313
- Total number of countries covered with EU **NUTS 2020** is 37 : 27 MS, UK, IS, LI, NO, CH, ME, MK , AL, RS and TR – **37 countries**
  - **NUTS 1 – 125**
  - **NUTS 2- 327**
  - **NUTS 3 – 1,485**
  - **LAU – 99,478**

Code 2021	Country
BE	Belgique/België
BG	България
CZ	Česko
DK	Danmark
DE	Deutschland
EE	Eesti
IE	Éire/Ireland
EL	Ελλάδα
ES	España
FR	France
HR	Hrvatska
IT	Italia
CY	Κύπρος
LV	Latvija
LT	Lietuva
LU	Luxembourg
HU	Magyarország
MT	Malta
NL	Nederland
AT	Österreich
PL	Polska
PT	Portugal
RO	România
SI	Slovenija
SK	Slovensko
FI	Suomi/Finland
SE	Sverige
UK	United Kingdom
IS	Ísland
LI	Liechtenstein
NO	Norge
CH	Schweiz/Suisse/Svizzera
ME	Crna Gora
MK	Северна Македонија
AL	Shqipëria
RS	Srbija/Србија
TR	Türkiye

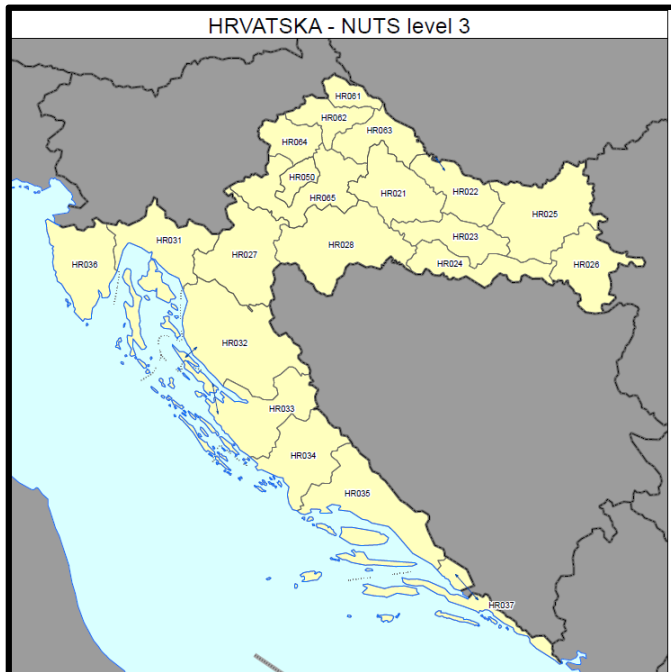
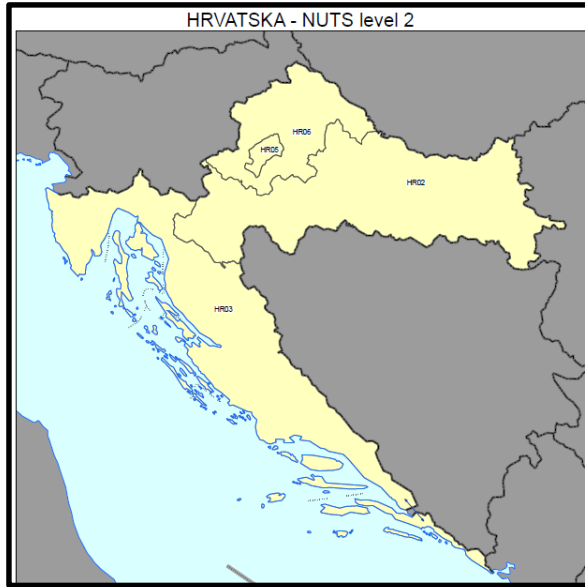
	NUTS 1		NUTS 2		NUTS 3		LAU	
BE	"Gewesten / Régions"	3	Provincies / Provinces	11	Arrondisse-menten / Arrondissements	44	Gemeenten / Communes	581
BG	3ohu (Zoni)	2	PaiüoHiu (Rayoni)	6	"Oótiac™ (Oblasti)"	28	"OÓ^IUHIU (Obshtini)"	265
CZ	Území	1	Regiony soudrznosti	8	Kraje	14	Obce	6,258
DK	-	1	Regioner	5	Landsdele	11	Kommuner	99
DE	Länder	16	Regierungs- bezirke	38	Kreise	401	Gemeinden	11,087
EE	-	1	-	1	Maakondade grupid	5	Linn, vald	79
IE	-	1	Regions	3	Regional Authority Regions	8	Local Electoral Areas	166
EL	Great Geographical Areas	4	(Periferies -Regions)*	13	Groups of Regional Units	52	Municipal / Local Communes	6,134
ES	Agrupacion de comunidades autónomas	7	Comunidades y ciudades autónomas	19	Provincias + islas + Ceuta, Melilla	59	Municipios	8,131
FR	Z.E.A.T + DOM	14	Régions + DOM	27	Départements + DOM	101	Communes	34,970
HR		1	Regija	4	Županija	21	Gradovi i općine	556
IT	Gruppi di regioni	5	Regioni	21	Provincia	107	Comuni	7,926
CY	-	1	-	1	-	1	"Appoi, Koivóipiey (Dimoi, koinotites)"	615
LV	-	1	-	1	Statistiskie regioni	6	Republikas pilsetas, novadi	119
LT	-	1	-	2	Apskritis	10	Savivaldybės	60
LU	-	1	-	1	-	1	Communes	102
HU	Statisztikai nagyrégiók	3	Tervezési- statisztikai régiók	8	Megyék + Budapest	20	Települések	3,155
MT	-	1	-	1	Regjuni	2	Kunsilli	68
NL	Landsdelen	4	Provincies	12	-	40	Gemeenten	355
AT	"Gruppen von Bundesländern"	3	Bundesländer	9	Gruppen von Gemeinden	35	Gemeinden	2,096
PL	Makroregiony	7	Regiony	17	Podregiony	73	Gminy	2,478
PT	Continente + Regiões Autónomas	3	Grupos de Entidades Intermunicipais + Regiões Autónomas	7	Entidades Intermunicipais (Comunidades Intermunicipais + Áreas Metropolitanas) + Regiões Autónomas	25	Freguesias	3,092
RO	Macroregiuni	4	Regiuni	8	Judet + Bucuresti	42	Comuni + Municipii + Orase	3,181
SI	-	1	Kohezijske regije	2	Statisticne regije	12	Obcine	212
SK	-	1	Oblasti	4	Kraje	8	Obce	2,927
FI	"Manner-Suomi, Ahvenanmaa / Fasta Finland, Åland"	2	Suuralueet / Storstomraden	5	Maakunnat / Landskap	19	Kunnat / Kommuner	311
SE	Grupper av riksområden	3	Riksområden	8	Lan	21	Kommuner	290
EU 27		92		242		1,166		95,313
	NUTS 1		NUTS 2		NUTS 3		LAU	
UK	Government Office Regions; Country	12	Counties (some grouped); Inner and Outer London; Groups of unitary authorities	41	Upper tier authorities or groups of lower tier authorities (unitary authorities or districts)	179	Lower tier authorities (districts) or individual unitary authorities; Individual unitary authorities or LECs (or parts thereof); Districts	400
IS	-	1	-	1	Hagskyrslu- sv^di	2	Sveitarfélög	73
LI	-	1	-	1	-	1	Gemeinden	
NO	-	1	Landsdeler	7	Fylker	18	Kommuner	356
CH	-	1	"Grossregionen Grandes régions Grandi regioni"		"Kantone Cantons Cantoni"		"Gemeinden Communes Comuni"	2,222
ME	-	1	-	1	-	1	"Hace,ma (Naselja)"	
MK	-	1	-	1	"CrATUCTUMKU pernoHiu (Statistički regioni)"		OnrnTiuHiu (Opštini)	80
AL	-	1	-	3	Qarks	12	-	61
RS	-	2	-	4	Oblast	25	-	
TR	Bölgeler	12	Alt bölgeler	26	İller	81	-	973
		33		85		319		4,165
Total		125		327		1,485		99,478

EU NUTS klasifikacija

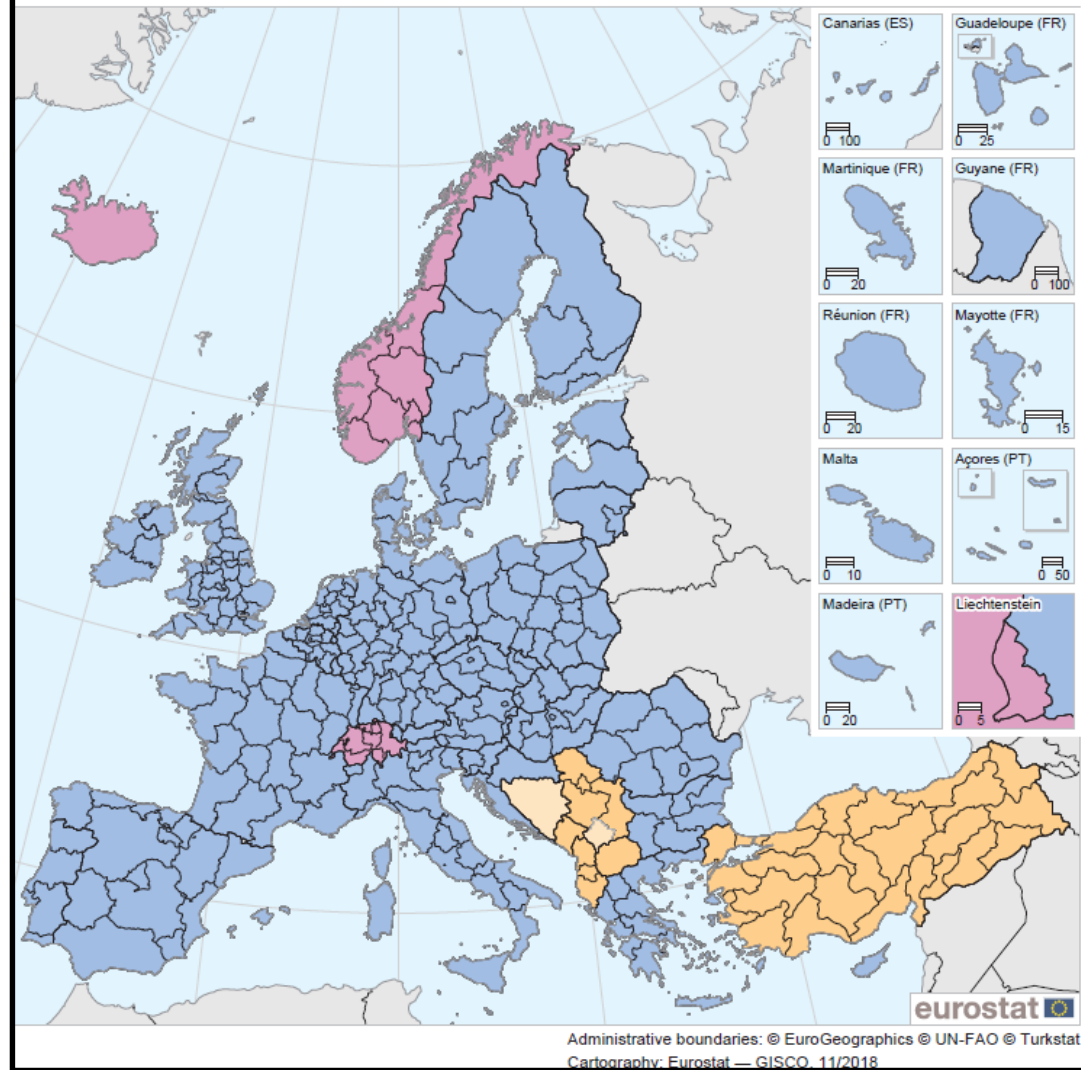
- podjela ekonomske teritorije EU - LAU

- Ispod osnovne NUTS podjele je nivo Lokalnih administrativnih jedinica – LAU (Local Administrative Units).
- Služe za detaljniju analizu, tzv. Distrikti i opštine, i oni nisu formalno dio NUTS regulative.
- **LAU odgovara opstinama ili naseljima, zavisno od statističkog uređenja zemlje**
- **Crna Gora, kao manja evropska zemlja istovremeno je NUTS1-NUTS2-NUTS3 – 1.**
- Ima 22 **opštine**, Glavni grad i Prijestonicu Cetinje – ukupno 24 (ex LAU 1), i 1,256 naselja (ex LAU 2)

NUTS nivoi i nacionalne administrativne jedinice

NUTS 2 regions in the European Union (EU-28), with corresponding statistical regions in EFTA countries, candidate countries and potential candidates

NUTS 2, 2018

HR: 4 regije (NUTS 2) I
21 županija (NUTS 3)

NUTS and Statistical regions - level 1

LEGEND

- National level
- - - - NUTS and Statistical regions level 1

THE EUROPEAN UNION - National level

National Level

NUTS 1

37 states, incl. EU27
NUTS 1 - 125
NUTS 2 - 327
NUTS 3 - 1,485
LAU - 99,478

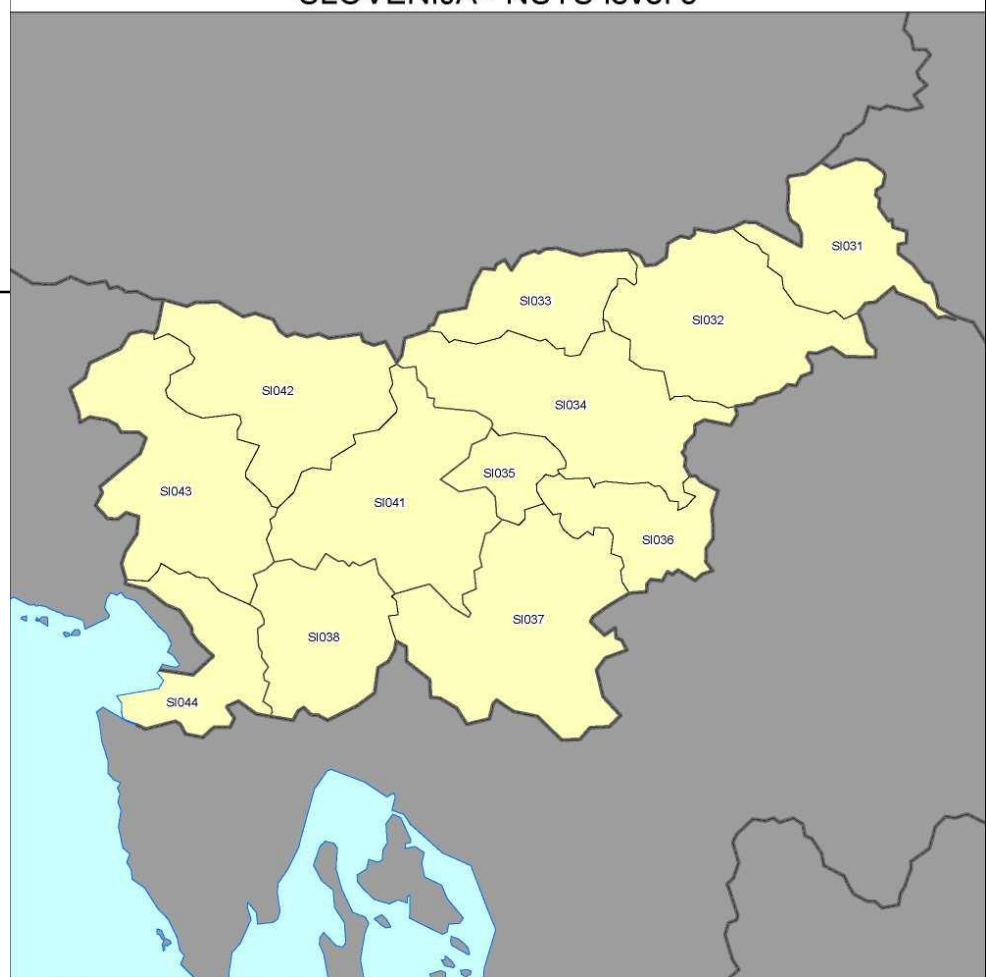
LEGEND

- National level
- NUTS level 1
- NUTS level 2

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat — GISCO, 01/2020

eurostat

SLOVENIJA - NUTS level 3

Slovenija

NUTS 1 – 1

NUTS 2 (kohezijske regije) – 2
(Vzhodna i Zahodna Slovenija
tj. Istočna i Zapadna Slovenija)

NUTS 3 – Statistične regije – 12

(Pomurska, Podravska, Koroška, Savinjska, Zasavska, Posavska, Jugovzhodna Slovenija, Primorsko-notranjska, Orednjeslovenska, Gorenjska, Goriška, Obalno-kraška)

LAU – občine - 212

MALTA - NUTS level 3

Malta

NUTS 1=NUTS 2=1

NUTS 3 = 2

LEGEND

- National level
- NUTS level 1
- NUTS level 2
- NUTS level 3

0 4 km

LEGEND

- National level
- NUTS level 1
- NUTS level 2

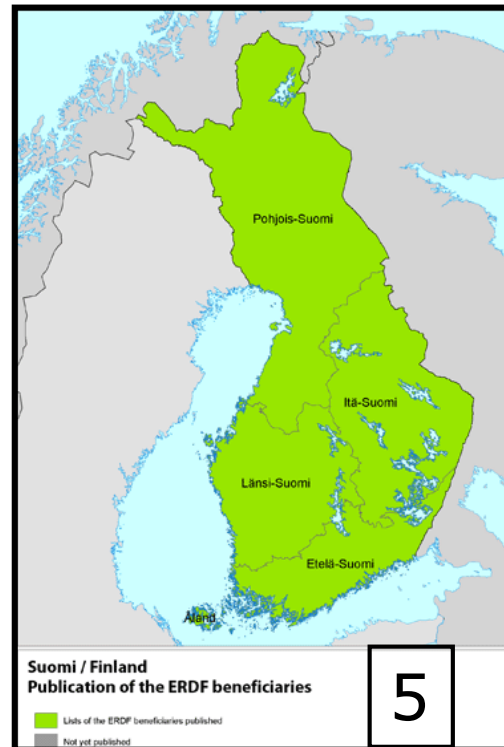
Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
 Cartography: Eurostat — GISCO, 01/2020

HR – HRVATSKA NUTS 1 – 1;
NUTS2 - Regije – 4 (Panonska, Jadranska, Grad Zagreb, Sjeverna Hrvatska;
NUTS3 - Županije - 21 (Bjelovarsko-bilogorska županija, Virovitičko-podravska županija, Požeško-slavonska županija, Brodsko-posavska županija, Osječko-baranjska županija, Vukovarsko-srijemska županija, Karlovačka županija, Sisačko-moslavačka županija, Primorsko-goranska županija, Ličko-senjska županija, Zadarska županija, Šibensko-kninska županija, Splitsko-dalmatinska županija, Istarska županija, Dubrovačko-neretvanska županija, Grad Zagreb, Međimurska županija, Varaždinska županija, Koprivničko-križevačka županija, Krapinsko-zagorska županija, Zagrebačka županija, Koprivničko-križevačka županija, Krapinsko-zagorska županija, Zagrebačka županija,
i LAU - Gradovi i općine - 556

Površina EU regiona

- najveći regioni situirani su u Švedskoj i Finskoj
- **NUTS 1 oko 300.000 km²** i NUTS 1 - Manner-Suomi (Finland), 336 830 km² and Norra Sverige (Sweden), 312432 km²
- **oko 150.000 km² NUTS 2 nivoa**
- **Smallest NUTS1: Région de Bruxelles-Capitale / Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Belgium), 162 km²**
- **Smallest NUTS 2: Ciudad Autónoma de Melilla (Spain), 14 km² and Ciudad Autónoma de Ceuta (Spain), 20 km² – north coast of Africa**

Ciudad Autónoma de Melilla and Ciudad Autónoma de Ceuta

U smislu populacije najveći regioni su

- **na nivou NUTS 1**, najveći regioni su u Njemačkoj i Italiji (*Nordrhein-Westfalen*, DE – 18 miliona, *Nord-Vest*, IT – 16 miliona):
- **na nivou NUTS 2**, regioni *Ile de France* (FR) sa 12,2 miliona i *Lombardia* (IT) sa 10 miliona dok je 14 regiona (uglavnom perifernih regiona ili ostrvskih regiona) sa manje od 300.000 stanovnika u Austriji, Belgiji i Grčkoj.
- **na NUTS 3 nivou**, španske provincije Madrid i Barselona, italijanske provincije Milano, Rim i Napulj, njemački grad Berlin i grčki *Nomos of Attiki* - svi imaju više od 3 miliona stanovnika, dok istovremeno postoji veoma veliki broj regiona u Njemačkoj, Grčkoj, Španiji, Belgiji, Austriji, Velikoj Britaniji i na ostrvu Gozo (Malta), koji imaju manje od 50.000 stanovnika.

Population (approximations)

NUTS 1

Largest NUTS 1: Nordrhein-Westfalen (Germany), 17,9 million and Nord-Ovest (Italy), 16.1 million

Smallest NUTS 1: Aland (Finland), 29 500 and the Região Autónoma dos Açores (Portugal), 243 900

NUTS 2

Largest NUTS 2: Île de France (France), 12.2 million and Lombardia (Italy), 10 million

Smallest NUTS 2: Aland (Finland), 29 500 and the Ciudad Autónoma de Melilla (Spain), 84 700

NUTS 3

Largest NUTS 3: Madrid (Spain), 6.5 million and Barcelona (Spain), 5.5 million

Smallest NUTS 3: El Hierro (Spain), 11 000 and Evrytania (Greece), 19 000 inhabitants.

Najveće, najmanje i prosječne površine i populacija na sva tri EU NUTS nivoa:

	NUTS 1			NUTS 2			NUTS 3		
Površina regiona (km²)	$\bar{X}$	Max	Min	$\bar{X}$	Max	Min	$\bar{X}$	Max	Min
EU 27	44.335	302.946	161	15.869	153.439	13	3.300	98.249	13
Populacija (000)	$\bar{X}$	Max	Min	$\bar{X}$	Max	Min	$\bar{X}$	Max	Min
EU 27	5.081	18.067	27	1.819	11.360	27	378	5.218	10

2. Razlike u nivou razvijenosti regiona u EU

Evropski makro-regioni

- Evropski makro-regioni za koje su pripremljene posebne strategije razvoja
- BALTIČKI
- ALPSKI
- DUNAVSKI
- JADRANSKO-JONSKI MAKRO-REGION
- **CRNA GORA JE DIO J-J REGIONA
ALI I DUNAVSKOG REGIONA!**

Grupisanje MS po dinamici proširenja

- **EU-15** – države članice EU do petog proširenja (tzv. stare države članice): BE, DK, DE, IE, EL, ES, FR, IT, LU, NL, AT, PT, FI, SE, UK (*UK izasla iz EU 2020.godine*);
- **EU-10** – deset država petog proširenja koje su se pridružile EU maja 2004.godine: CZ, EE, CY, LV, LT, HU, MT, PL, SI, SK;
- **EU-13** – dvanest države petog proširenja (uključuju i Rumuniju i Bugarsku, koje su pristupile 2007. godine), plus HR – 2013.g.
- **HR – to je EU 13 “novih” država članica**
- **Brexit – EU 27** (*UK zašla iz EU 01/2020.g.*)

Geografsko grupisanje MS

- **Centralne i istočne** države članice: EE, LV, LT, PL, SK, CZ, SI, HU, RO; BG (10);
- **Južne** države članice: PT, ES, IT, EL, MT, CY (6); **+ HR** – koje su i Mediteranske zemlje
- **Zapadne države članice:** EU-15)EU-14 bez UK);
- **Nordijske** države članice; SE, DK, FI (3);
- **Baltičke** države članice: EE, LV, LT (3);
- **Beneluks:** BE, NL, LU (3)
- **Jugoistočna Evropa** – HR(1)...

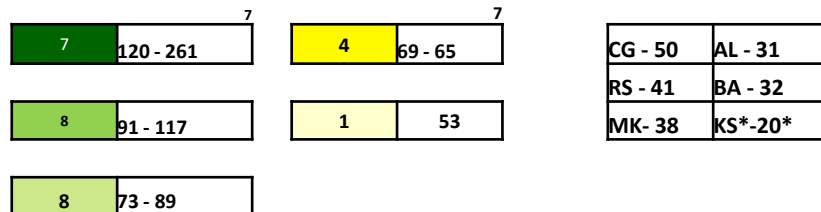
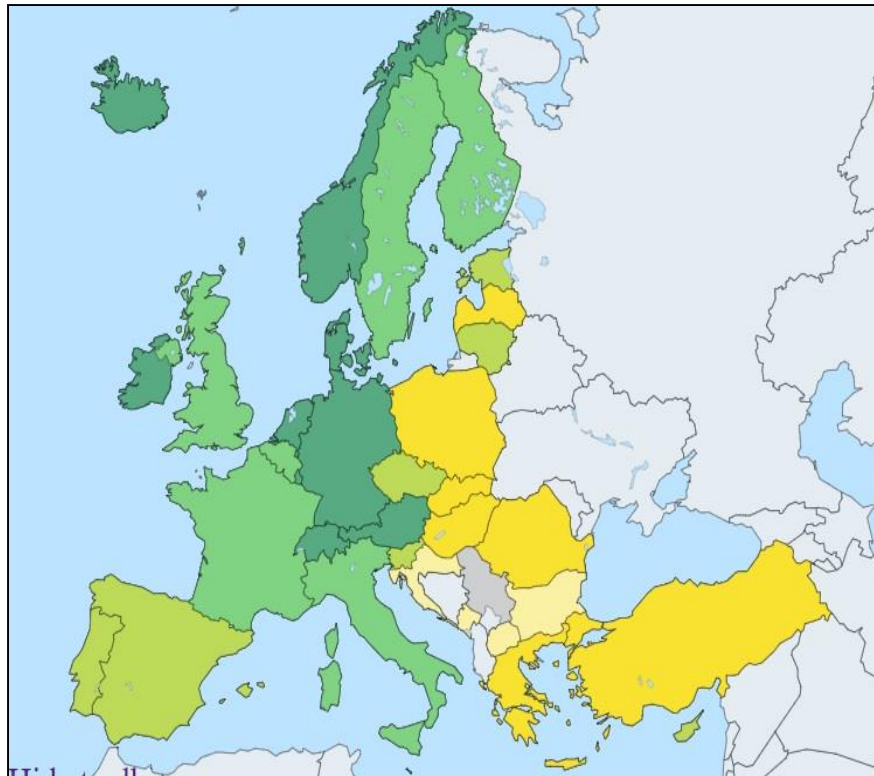
Grupisanje MS po nivou razvijenosti

- **MANJE razvijene države članice:** BG, HR, EL, RO, HR, LV, HU, PL, SK – **9** zemalja sa GDP/pc ispod 75% EU prosjeka u 201**9.** godini;
- **SREDNJE razvijene države članice:** PT, LT, EE, SI, CY, SI, ES, CZ, IT, MT, – **10** zemalja sa GDP/pc između 75-100% EU prosjeka u 201**9.** godini;
- **VISOKO razvijene države članice:** (UK), FR, FI, BE, SE, DE, AT, NL, DK, IE, LU – **11** zemalja, GDP/pc preko EU prosjeka u 201**9.** godini.

EU-27	100
LU	261
IE	191
DK	128
NL	128
AT	127
DE	121
SE	120
BE	117
FI	111
FR	106
UK	105
MT	99
IT	95
CZ	92
ES	91
CY	89
SI	88
EE	84
LT	82
PT	79
SK	74
PL	73
HU	73
LV	69
RO	69
EL	68
HR	65
BG	53

	EU-28	100
1	LU	261
2	IE	191
3	DK	128
4	NL	128
5	AT	127
6	DE	121
7	SE	120
8	BE	117
9	FI	111
10	FR	106
11	UK	105
12	MT	99
13	IT	95
14	CZ	92
15	ES	91
16	CY	89
17	SI	88
18	EE	84
19	LT	82
20	PT	79
21	SK	74
22	PL	73
23	HU	73
24	LV	69
25	RO	69
26	EL	68
27	HR	65
28	BG	53
	EA19	106

2019

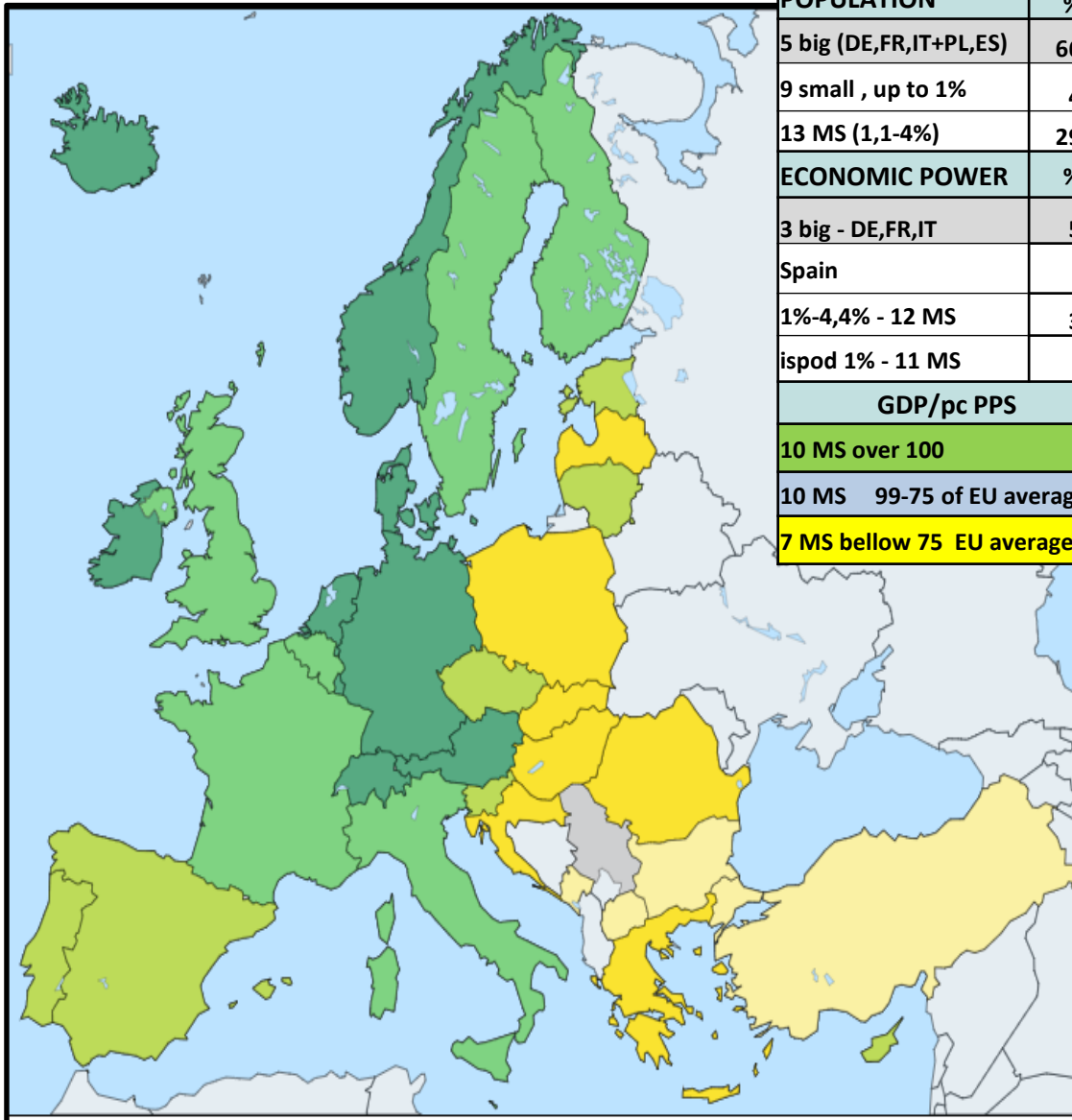

2018

1	LU	254
2	IE	187
3	NL	129
4	AT	127
5	DK	126
6	DE	123
7	SE	121
8	BE	115
9	FI	110
10	FR	104
11	UK	104
12	MT	98
13	IT	95
14	ES	91
15	CZ	90
16	CY	87
17	SI	87
18	EE	81
19	LT	81
20	SK	78
21	PT	76
22	PL	71
23	LV	70
24	HU	70
25	EL	68
26	RO	64
27	HR	63
28	BG	50

EU27 = 100, 2019. i 2020.

	2020
EU27	100
BE	117
BG	55
CZ	94
DK	136
DE	121
EE	86
IE	211
EL	64
ES	86
FR	103
HR	64
IT	94
CY	87
LV	72
LT	87
LU	266
HU	74
MT	97
NL	133
AT	124
PL	76
PT	77
RO	72
SI	89
SK	71
FI	115
SE	123
EA19	111

POPULATION	%
5 big (DE,FR,IT+PL,ES)	66.22
9 small , up to 1%	4.30
13 MS (1,1-4%)	29.75
ECONOMIC POWER	%
3 big - DE,FR,IT	54.7
Spain	8.4
1%-4,4% - 12 MS	32.5
ispod 1% - 11 MS	4.4
GDP/pc PPS	
10 MS over 100	
10 MS 99-75 of EU average	
7 MS bellow 75 EU average	

GDPpcPPS	2019	2020
LU	259	266
IE	193	211
DK	130	136
NL	128	133
AT	126	124
DE	120	121
SE	119	123
BE	118	117
FI	111	115
FR	106	103
EU27	100	100
MT	100	97
IT	96	94
CZ	92	94
SI	89	89
CY	89	87
LT	83	87
ES	91	86
EE	84	86
PT	79	77
PL	73	76
HU	73	74
LV	69	72
RO	69	72
SK	70	71
EL	66	64
HR	65	64
TR	59	64
BG	53	55
ME	50	46
RS	41	43
MK	38	38
BA	32	33
AL	31	31

Specifični regioni

- **Regioni metropole (*Metropolitan regions*)** – klasifikacija koja je razvijena u saradnji sa OECD-om i sastoje se od NUTS 3 aproksimacije svih urbanih aglomeracija sa više od 250.000 stanovnika. U Petom izvještaju EK se navodi da ovi regioni predstavljaju čak 60% EU populacije i 68% BDP-u EU. Ovi regioni posebno su jačali u EU-12.
- **Planinski regioni** - NUTS 3 regioni koji su prihvatljivi za programe prekogranične saradnje gdje 50% stanovništva živi u planinskoj oblasti ili se 50% teritorije smatra planinskom oblašću.
- **Ostrvski regioni** - NUTS 3 regioni gdje većina stanovništva živi na jednom ili više ostva bez fiksne veze sa zemljom (npr. most ili tunel). 21 milion (4,3% populacije EU živi u ostrvskim regionima).
- **Rijetko naseljena područja** – NUTS 3 regioni gdje je gustina naseljenosti manja od 12,5 stanovnika po km². U ovim područjima živi oko 3 miliona ljudi ili 0,6% ukupnog stanovništva EU (tu spada 18 regiona NUTS 3, uglavnom u Sjevernoj Evropi – po 5 u Finskoj i Švedskoj, po 3 u Španiji i Velikoj Britaniji, po jedan u Grčkoj i Francuskoj. Obezbjediavanje javnih servisa u ovim regijama zahtijeva znatno više finansijskih sredstava. U grupu osnovnih javnih servisa spadaju: uslovi za osnovno obrazovanje, primarnu zdravstvenu zaštitu i bankarske usluge.

Nivo urbanizacije EU regiona – teritorijalna tipologija

- Obalni i unutrašnji regioni
- Regioni metropole i oni koji to nisu
- Urbano-ruralna tipologija:
  - Pretežno urbani regioni - 398
  - Pretežno ruralni regioni – 1.368
  - Intermedijarni regioni – 1.316

Indikatori regionalnih gepova Eurostat (2008)

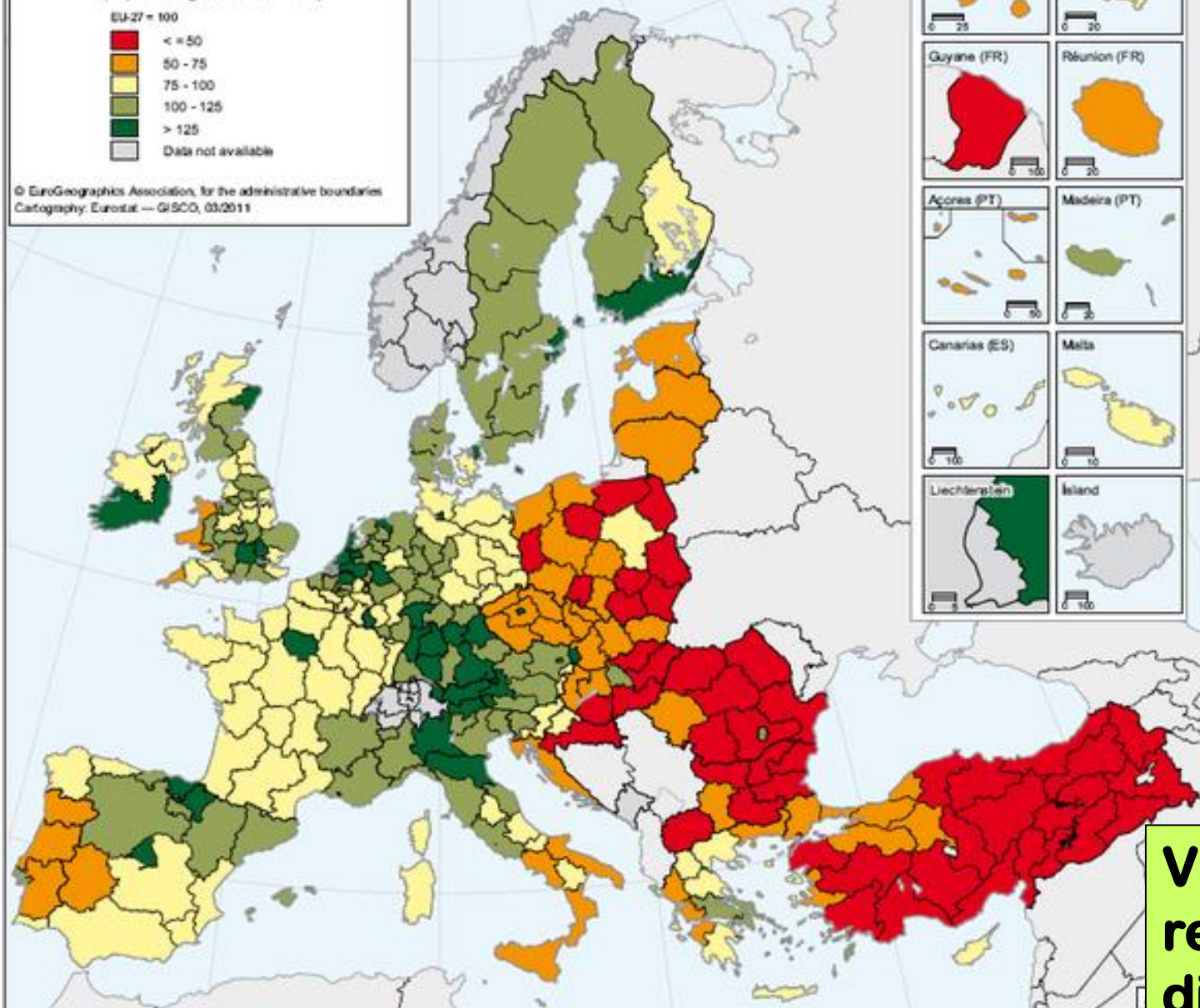
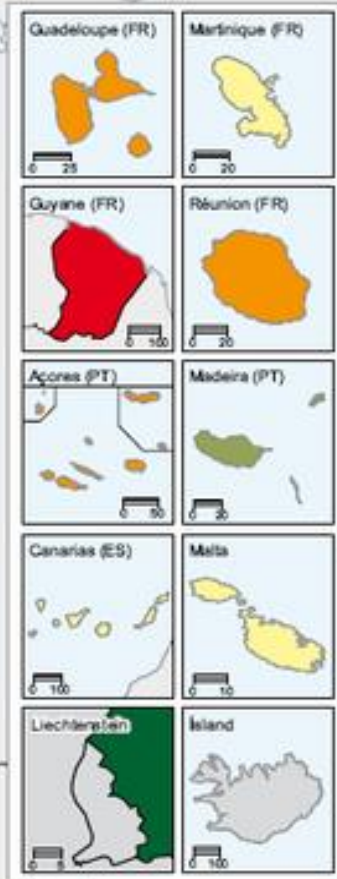

- **regioni u središtu Unije su u prednosti u odnosu na one na periferiji**
- **u sjeveroistočnim regionima EU broj stanovnika se smanjuje**
- **Razlike između regiona u EU (2008):** Prosjek BDP/pc kreće se od **24%** prosjeka EU27 u sjeveroistočnoj Rumuniji, do **303%** prosjeka EU27 u Londonu, odnosno **12,5:1**. Luksemburg sa 264%, odnosno Brisel sa 241%, se nalaze na drugom, odnosno na trećem mjestu, dok Hamburg sa 202% i Beč sa 178%, zauzimaju treće i četvrto mjesto na listi razvijeni regiona.

Gross domestic product (GDP) per inhabitant, in purchasing power standard (PPS), by NUTS 2 regions, 2008 (1)
(in percentage of EU-27 = 100)

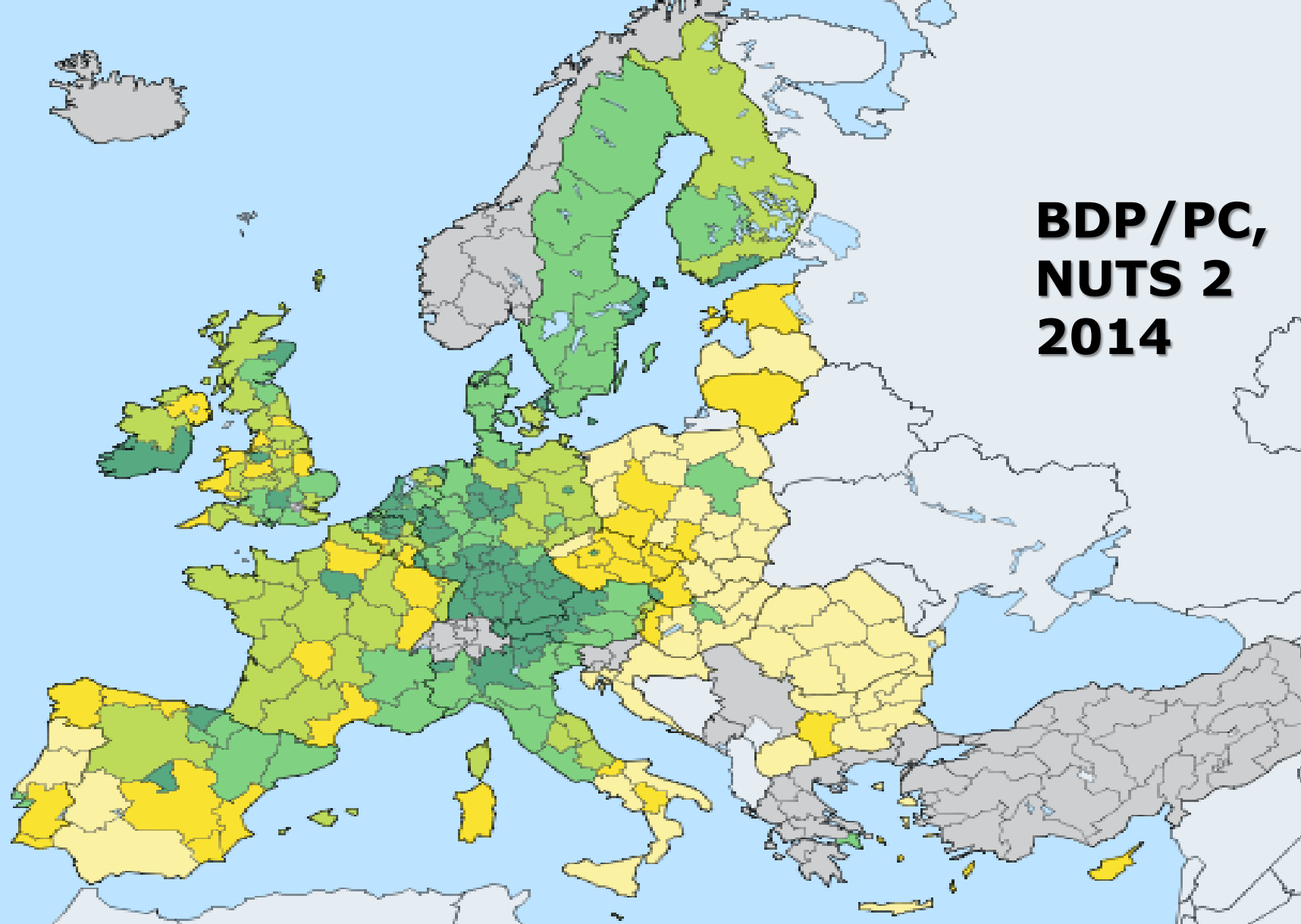

© EuroGeographics Association, for the administrative boundaries
Cartography: Eurostat — GISCO, 03/2011

Visoki regionalni dispariteti

BDP/PC, NUTS 2 2014

Legend

30.0 - 67.0

67.0 - 82.0

82.0 - 98.0

98.0 - 118.0

118.0 - 539.0

Not available

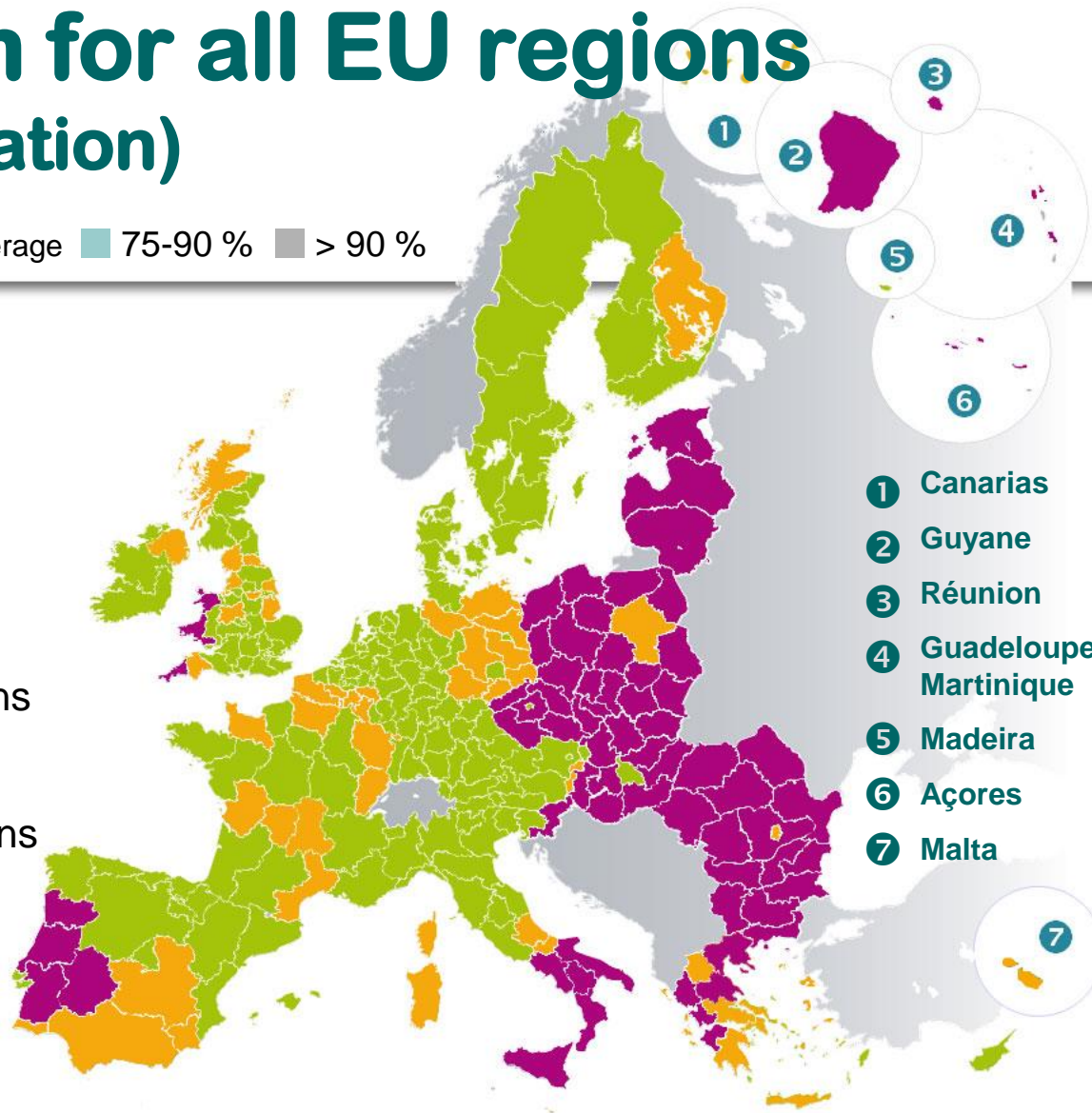
A fair system for all EU regions (eligibility simulation)

GDP/capita* ■ < 75 % of EU average ■ 75-90 % ■ > 90 %

*index EU27=100

3 categories of regions

- Less developed regions
- Transition regions
- More developed regions

Regional GDP figures: 2006-07-08
© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

Razlike u nivou razvijenosti regiona EU

- **Najrazvijeniji regioni** su locirani u južnoj Njemačkoj, (južnoj Velikoj Britaniji), sjevernoj Italiji i Belgiji, Luksemburgu, Holandiji, Irskoj i Skandinaviji. Glavni gradovi – Madrid, Pariz i Prag, takodje pripadaju ovoj kategoriji. S druge strane, **ekonomski najnerazvijeniji regioni** su regioni u južnoj i zapadnoj periferiji EU, istočna Njemačka i nove države članice.
- Najveće regionalne razlike unutar država su zabilježene u Slovačkoj i Francuskoj, a najmanje u Irskoj i Sloveniji.

Primjer: 20 najbogatijih i 20 najsiromašnijih regiona EU (2009)

Regional GDP per capita in the EU27 in 2009
(in PPS, EU27 = 100)

The twenty highest:			The twenty lowest:		
1	Inner London (UK)	332	1	Severozapaden (BG)	27
2	Luxembourg (LU)	266	2	Severen tsentralen (BG)	29
3	Bruxelles-Cap. / Brussels Hfdst. (BE)	223	3	Nord-Est (RO)	29
4	Hamburg (DE)	188	4	Yuzhen tsentralen (BG)	31
5	Bratislavský kraj (SK)	178	5	Severoiztochen (BG)	36
6	Île de France (FR)	177	6	Sud-Vest Oltenia (RO)	36
7	Praha (CZ)	175	7	Yugoiztochen (BG)	36
8	Stockholm (SE)	172	8	Sud-Est (RO)	38
9	Groningen (NL)	170	9	Észak-Magyarország (HU)	40
10	Åland (FI)	166	10	Sud-Muntenia (RO)	40
11	Wien (AT)	161	11	Lubelskie (PL)	41
12	Oberbayern (DE)	160	12	Podkarpackie (PL)	42
13	Bremen (DE)	160	13	Észak-Alföld (HU)	42
14	North Eastern Scotland (UK)	158	14	Dél-Alföld (HU)	43
15	Darmstadt (DE)	158	15	Nord-Vest (RO)	43
16	Utrecht (NL)	157	16	Dél-Dunántúl (HU)	45
17	Noord-Holland (NL)	151	17	Podlaskie (PL)	45
18	Hovedstaden (DK)	149	18	Warmińsko-Mazurskie (PL)	45
19	Bolzano / Bozen (IT)	148	19	Centru (RO)	46
20	Berkshire, Buckinghamshire & Oxfordshire (UK)	142	20	Świętokrzyskie (PL)	47

Najrazvijeniji i najmanje razvijeni regioni EU 27 + ME; MK, RS, AL (2019)

EU27 = 100

1	Luxembourg - LU	260
2	Southern - IE	240
3	Praha - CZ	205
4	Région de Bruxelles-Capitale - BE	202
5	Eastern and Midland - IE	202
6	Hamburg - DE	195
7	Île de France - FR	178
8	Oberbayern - DE	173
9	Noord-Holland - NL	170
10	Hovedstaden - DE	167
11	Stockholm - SE	166
12	Bratislavský kraj - SK	162
13	Warszawski stoleczny - PL	160
14	Bucuresti - Ilfov - RO	160
15	Utrecht - NL	158
16	Stuttgart - DE	157
17	Provincia Autonoma di Bolzano/Bozen - IT	155
18	Darmstadt - DE	154
19	Budapest - HU	151
20	Salzburg - AT	151
21	Wien - AT	149

178	Beogradski region	70
193	Kontinentalna Hrvatska (NUTS 2016)	66
197	Jadranska Hrvatska	64
224	Dél-Dunántúl - HU	50
225	Warminsko-Mazurskie - PL	50
226	Lubelskie - PL	50
227	Východné Slovensko - SK	50
228	Crna Gora - ME	50
229	Észak-Magyarország - HU	49
230	Dytiki Ellada - EL	48
231	Guyane - FR	48
232	Ipeiros - EL	47
233	Észak-Alföld - HU	47
234	Anatoliki Makedonia, Thraki - EL	45
235	Voreio Aigaio - EL	44
236	Nord-Est - RO	44
237	Severoiztochen - BG	41
238	Region Vojvodine - RS	41
239	Yugoiztochen - BG	40
240	Sjeverna Makedonia - MK	38
241	Yuzhen tsentralen - BG	37

België/Belgique
 Eligibility simulation 2014-2020, March 2012

GDP/head (PPS), index EU27=100

- < 75 (less developed regions)
- 75 - 90 (transition regions)
- >= 90 (more developed regions)

Regional GDP figures: 2007-08-09
 Data available March 2012

United Kingdom
 Eligibility simulation 2014-2020, March 2012

GDP/head (PPS), index EU27=100

- < 75 (less developed regions)
- 75 - 90 (transition regions)
- >= 90 (more developed regions)

Regional GDP figures: 2007-08-09
 Data available March 2012

Brussels – The Heart of EU, 1,1, mil   Inner London (332), 7 mil

Zaposlenost

- Centralni dio Evrope, prije svega regione Njemačke, Austrije i Češke, karakteriše **visoka stopa zaposlenosti**, kao i regione na sjeveru Evrope, Veliku Britaniju i Holandiju.
- **Visoka stopa nezaposlenosti** zabilježena je u sjevernoistočnim regionima, zatim Poljskoj, istočnoj Njemačkoj i istočnoj Slovačkoj, kao i u pojedinim regionima Francuske, Mađarske, Grčke, Češke i Španije.

Granični regioni

- regioni na unutrašnjim i spoljnim granicama EU, regioni udaljeni 150 km od obale nacionalne teritorije i regioni koji se graniče s EFTA zemljama. U ovu kategoriju spadaju i regioni koji se graniče sa zemljama istocnog partnerstva (*Neighbourhood and Partnership Instrument* – Ukrajina, Moldavija, Gruzija) i IPA zemljama (Zapadni Balkan i Turska).
- U ovim regionima živi 196 mil stanovnika EU (oko 40%)

Ključni faktori rasta EU regiona:

- nivo obrazovanja i nivo inovacija koje obrazovano stanovništvo donosi,
- difuzija znanja i nove tehnike;
- rast produktivnosti i difuzija inovacija kroz nove tehnologije;
- visoka zaposlenost koja uključuje razvijeno tržište rada,
- regionalna fleksibilnost
- socijalna kohezija
- efekat dobrosusjedstva

Doprinos MS evropskoj koheziji

- javna potrošnja i investicije;
- struktura javnih rashoda na nivou EU;
- javna potrošnja i javne investicije na nivou regiona (nivo decentralizacije javne potrošnje i investicija, regionalni presjeci investicija, odnos tekuće potrošnje i kohezije);
- nacionalne politike u kontekstu ekonomske krize;
- ekonomska kriza i planovi oporavka država članica;
- efekti ekonomske krize na javne finansije i perspektiva javnih investicija.

Ostale EU politike i kohezija

- 1. POLITIKE SA EKSPLICITNIM UTICAJEM na prostornu dimenziju razvoja, odnosno teritorijalnu koheziju** (konkurencija, transport, životna sredina, pomorska politika i zajednička politika u oblasti ribarstva)
- 2. POLITIKE SA DJELIMIČNIM UTICAJEM na prostornu dimenziju razvoja** (istraživanje i tehnološki razvoj, inovacije i preduzetništvo, informaciono društvo i mediji, siromaštvo i socijalna isključenost, zapošljavanje, obrazovanje, rodna ravnopravnost, zdravlje, zajednička poljoprivredna politika i klimatske promjene),
- 3. POLITIKE BEZ UTICAJA NA PROSTORNU DIMENZIJU RAZVOJA** (jedinstveno tržište, trgovina, energetika, ekonomska i monetarna unija, Razvojna strategija 2020).

PREDNOSTI KOHEZIJNE POLITIKE

- stvorila **trag dobrih rezultata**, kako u slučajevima kada se sprovodi kao sastavni deo nacionalnih razvojnih strategija, tako i u slučajevima lokalnih projekata stvorenih uz podršku Evropske komisije;
- stvorila **partnerski odnos i nove institucije**, kako vertikalno između Evropske komisije, centralnih organa i regionalnih/lokalnih, tako i horizontalno;
- doprinela je **dugoročnoj izgradnji kapaciteta institucija**;
- stvorila je **mrežu između različitih aktera** širom Evrope i omogućila konstantnu razmjenu iskustva i dobre prakse.

NEDOSTACI KOHEZIONE POLITIKE

- **nedostatak strateškog planiranja** i razvoja politike zasnovane na potrebama određene teritorije;
- nedostatak **fokusa na određene prioritete** i nemogućnost odvajanja efikasnosti od socijalne inkluzije;
- **metodološki i operativni problemi** koji ograničavaju pravilnu primenu indikatora i ciljeva i samim tim adekvatnu analizu šta funkcioniše, a šta ne u smislu efekata kohezivne politike;
- **nedostatak političke i strateške diskusije** o rezultatima i budućnosti kohezivne politike

Čl. 175 TFEU, obaveza izvještavanja EK o ostvarivanju ciljeva EST kohezije

---

- **5th Cohesion report** – prvi put se objedinjuju ciljevi EST kohezije, 2010
- **6th Cohesion report** on economic, social and territorial cohesion, 2014
- **7th Cohesion Report** on EST cohesion, **2017**
- Investments for growth & jobs Promoting development and good governance
- Art. 175 of the consolidated treaty: 'The Commission shall submit a report to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions **every three years** on the progress made towards achieving economic, social and territorial cohesion ...'
- Exceptionally, the report has been delayed by one year to report on the new Cohesion Policy programming period..

Sadržaj izvještaja o koheziji

1. **Smart growth** (ekonomski dispariteti, industrija, transport, digitalna agenda..) – kriza je zaustavila regionalnu ek. konvergenciju
2. **Inclusive growth** – socijalna inkluzija
3. **Sustainable growth** – efikasnost upotrebe resursa, niskokarbonska ekonomija
4. **Public investment, growth and the crisis** – local and regional authorities in investment policy/budget
5. **Good governance** – slabo upravljanje direktno umanjuje efekte kohezivne politike
6. **Evolution of Cohesion Policy**
7. **Impact of Cohesion Policy** - strong on Poland and Baltic states
8. **Cohesion Policy in 2014- 2020** – fokus na investicije koje podstiču rast, prioriteti Evropa 2020, dobro upravljanje, veza sa evropskim semestrom, strukturne reforme

My Region, My Europe, Our Future

the 7th Cohesion Report 2017

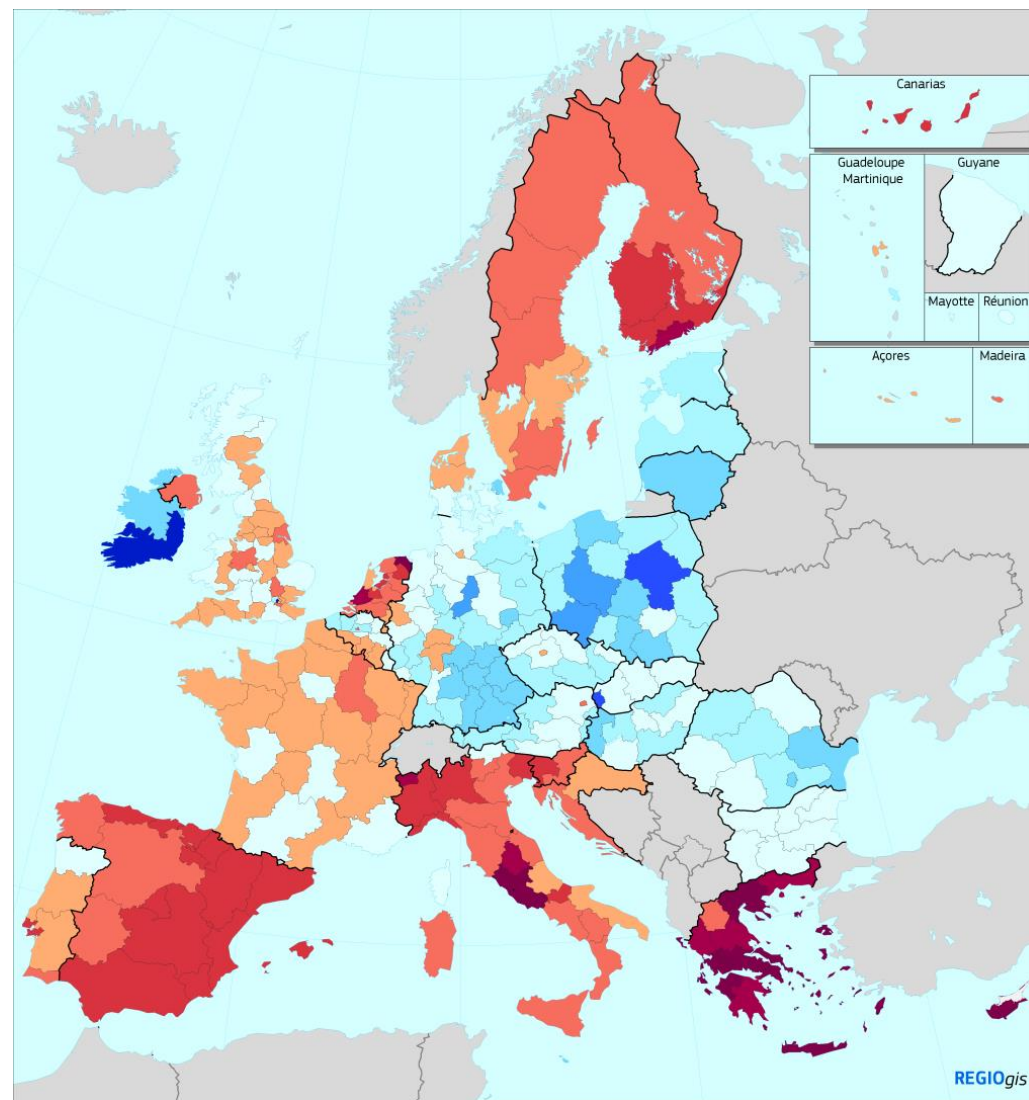
https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/cohesion-report/

Interactive maps: Unemployment rate, 2016, European quality of government, 2017
Change in GDP per head, index 2008-2015, EU Social Progress Index, 2016
Impact of the 2014-2020 Cohesion Policy programmes, 2030

Possible to analyse **EU regional policy in each EU country**: programmes,
beneficiaries, managing authorities...

Economic cohesion

- Regional disparities are narrowing again
- Regions in eastern Member States have converged to the EU average, but Greek and Italian regions diverged substantially

Change in GDP per head index, 2008 vs 2015

Percentage point difference

EU-28 = 0

Source: Eurostat, DG REGIO

0 500 km

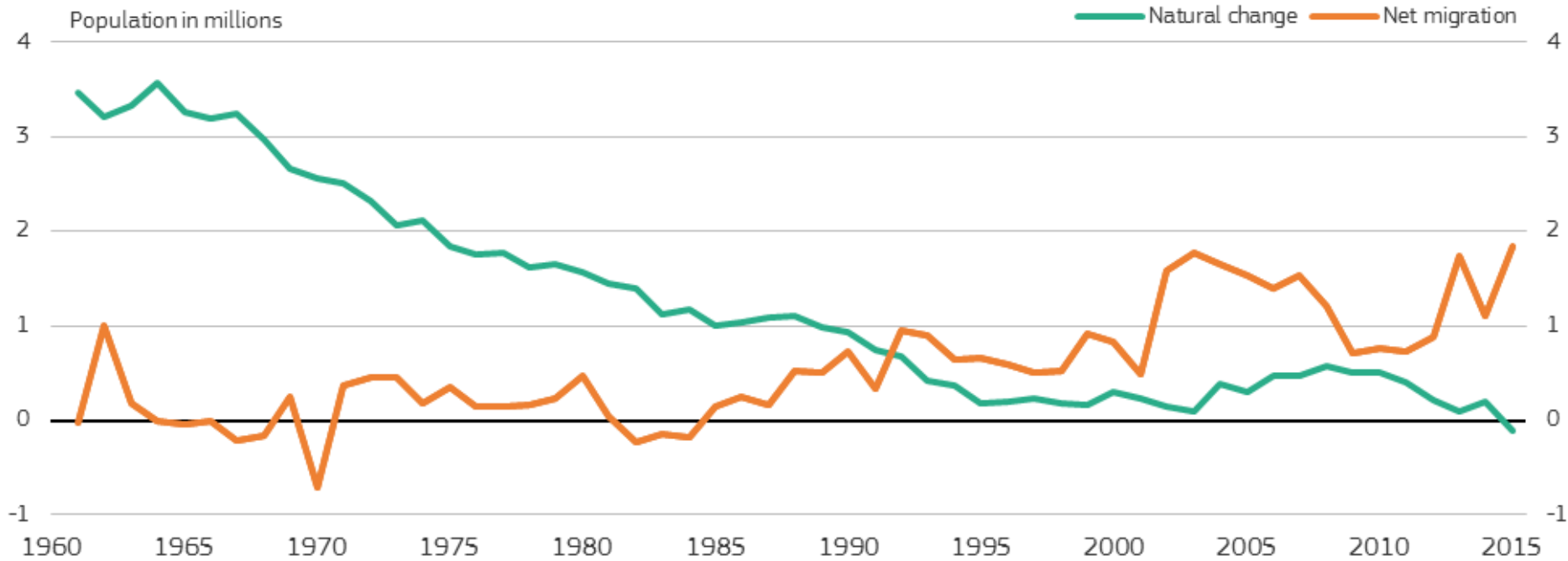
Middle-income trap

- Regions that do not move into the higher value added activities
- Face growing competition from less developed regions
- Innovation remains spatially concentrated
- Competitive regions in the east generate few spillovers

In 2015 deaths outnumbered births

Figure 2.1 Natural change and net-migration in the EU-28, 1960-2015

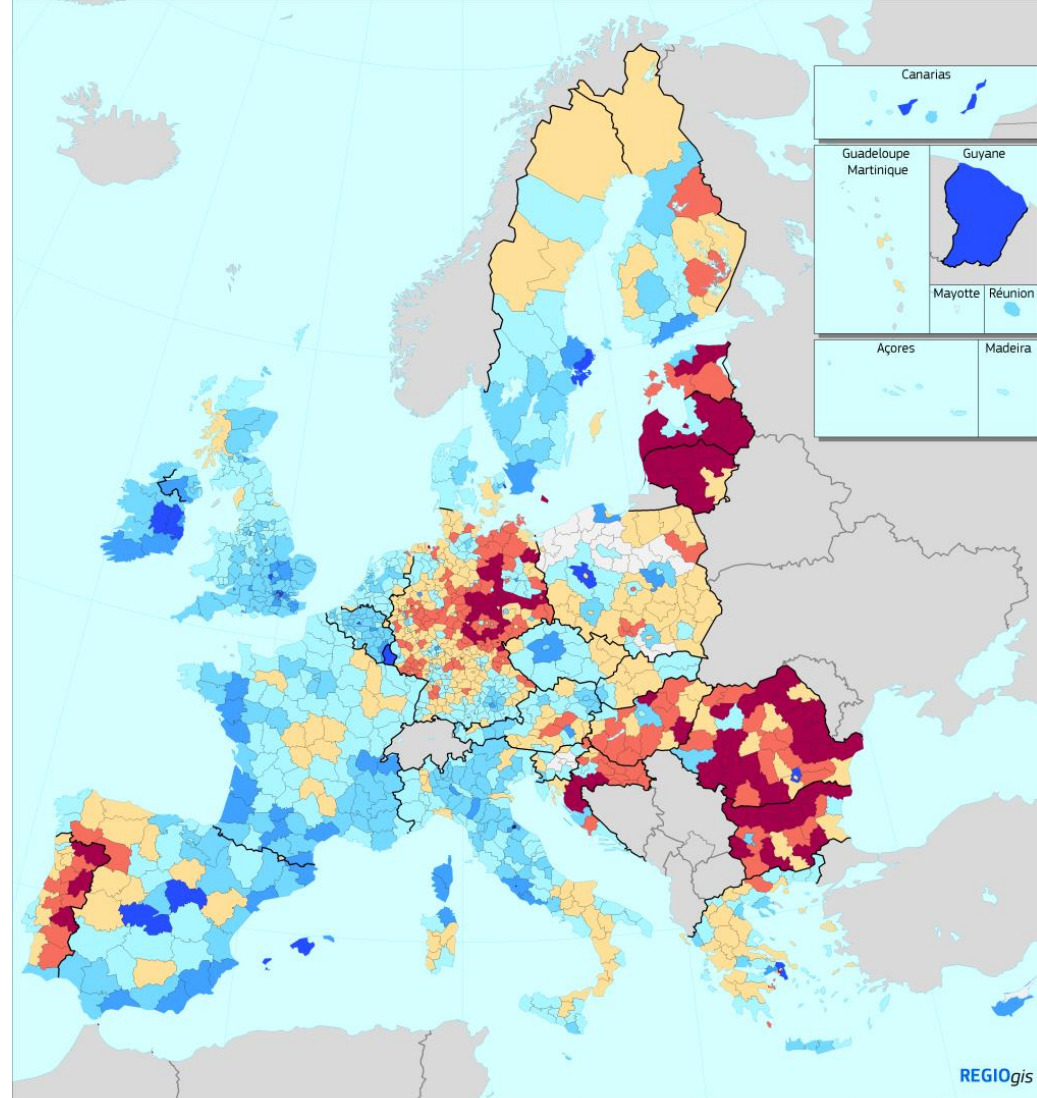

Source: Eurostat

Migration & mobility

- Migration and mobility is main determinant of population change
- Two out of three people in EU-13 live in a shrinking NUTS 3 region

Total population change in NUTS 3 regions, 2005-2015

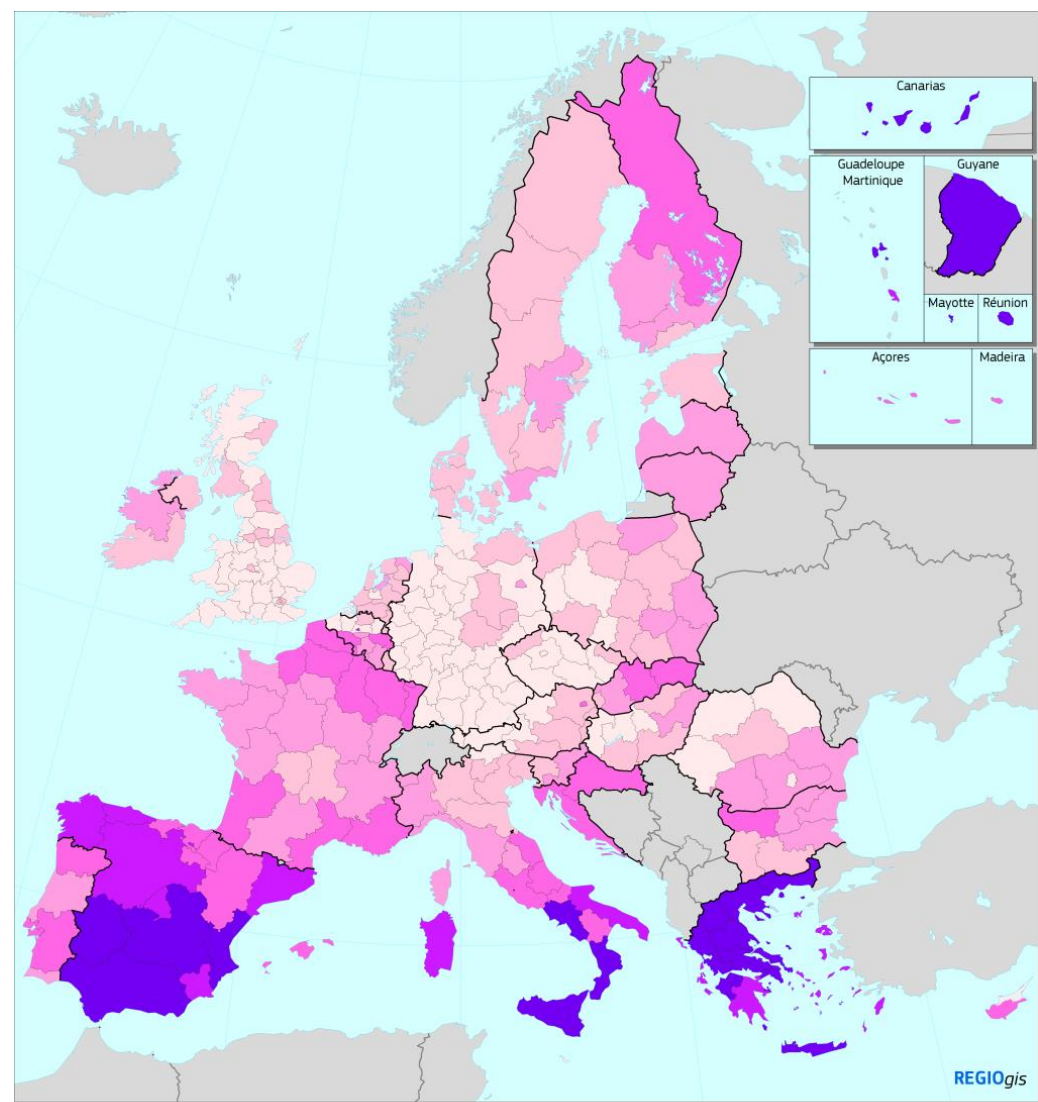

EU-28 = 2.84%
DK, DE, DE, DEE: data before 2007 was extrapolated
PL52: NUTS 2
Source: Eurostat, DG REGIO

0 500 km

Unemployment

- Unemployment is still above pre-crisis level and regional disparities have not started narrowing yet
- In particular youth unemployment remains high

Unemployment rate, 2016

% of labour force

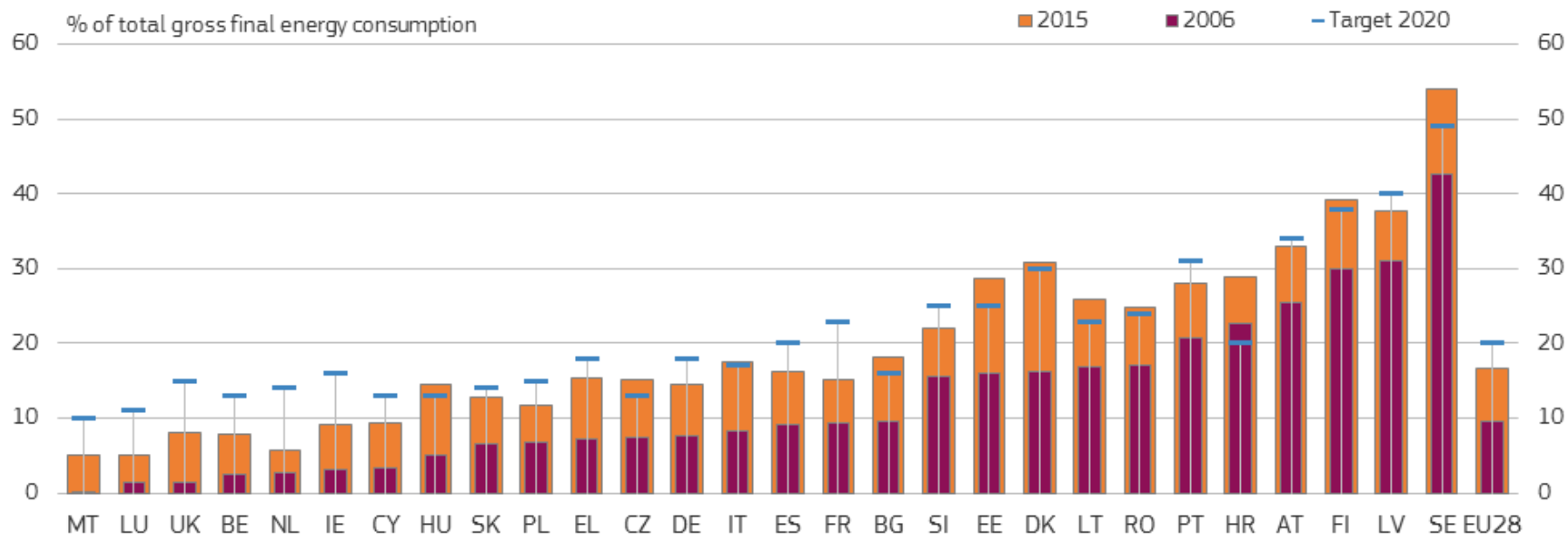

EU-28 = 8.5%
Source: Eurostat

0 500 km

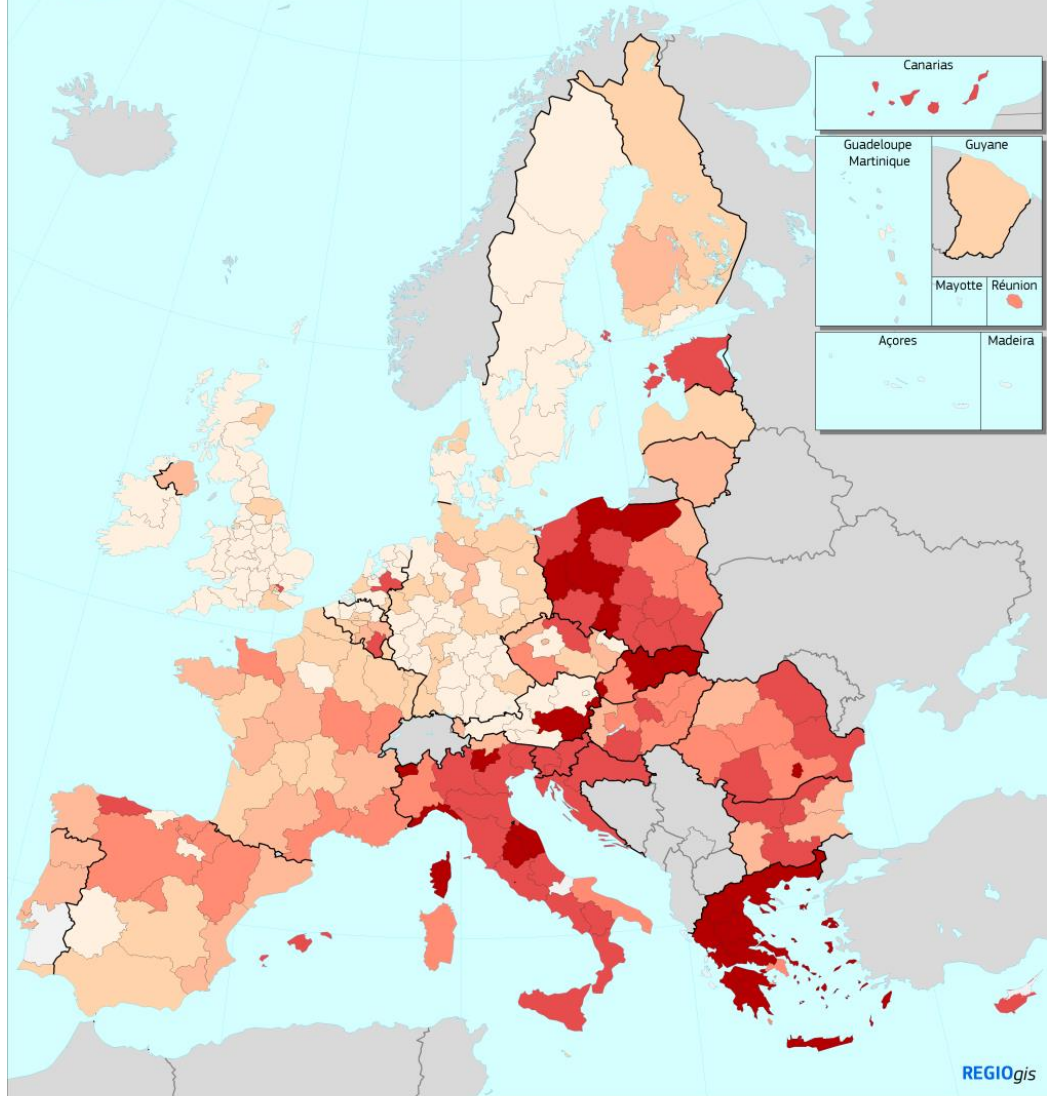
More investments needed to reach 2030 climate targets

Figure 3.3 Share of renewable energy in gross final energy consumption, 2006 and 2015 and target in 2020

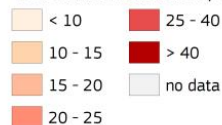
Limited competition

- Too many contracts for single bidders
- Not always collusion
- Low value for money?
- More e-procurement
- Better information
- More offers from outside the country

Public procurement with a single bidder, average 2013-2015

% of contracts awarded by sub-national authorities

Excludes regions with less than 50 contracts awarded. Includes only contracts above the threshold of the public procurement directive.

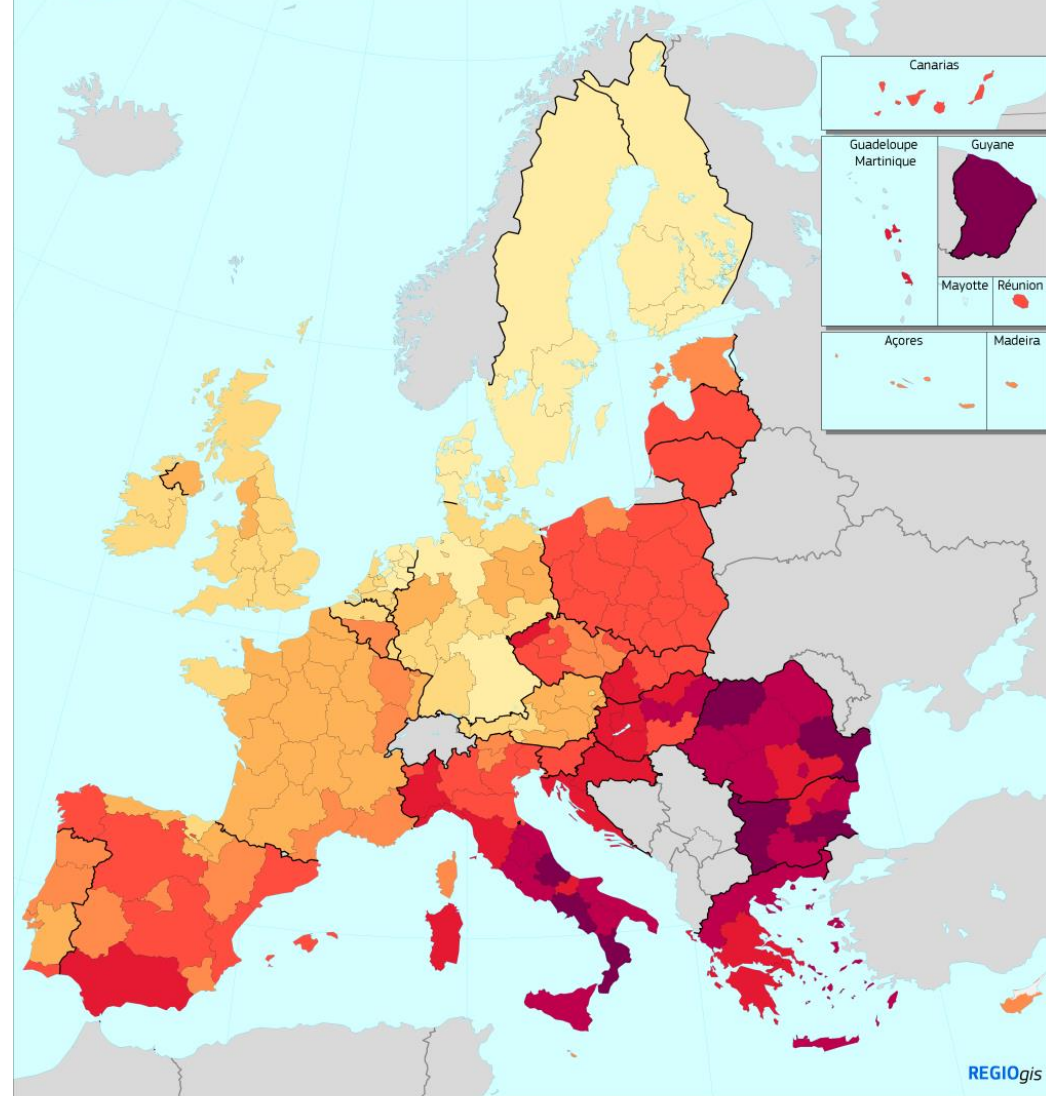
In CY, EE, LT, LU, LV, and MT, contracts awarded by national authorities in sectors used by regional and local authorities were included. Source: EU Tenders Electronic Daily and DIGIWHIST

0 500 km

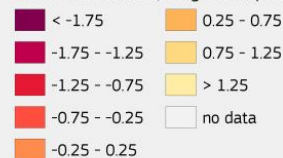
Improving institutions

- The quality and impartiality of public services is uneven
- Ease of doing business can be improved
- E-Government can help

European quality of government, 2017

Standard deviation, range from poor quality (negative) to high quality (positive)

EU = 0
Source: World Bank data and a regional quality of government survey.

0 500 km

National policies and cohesion

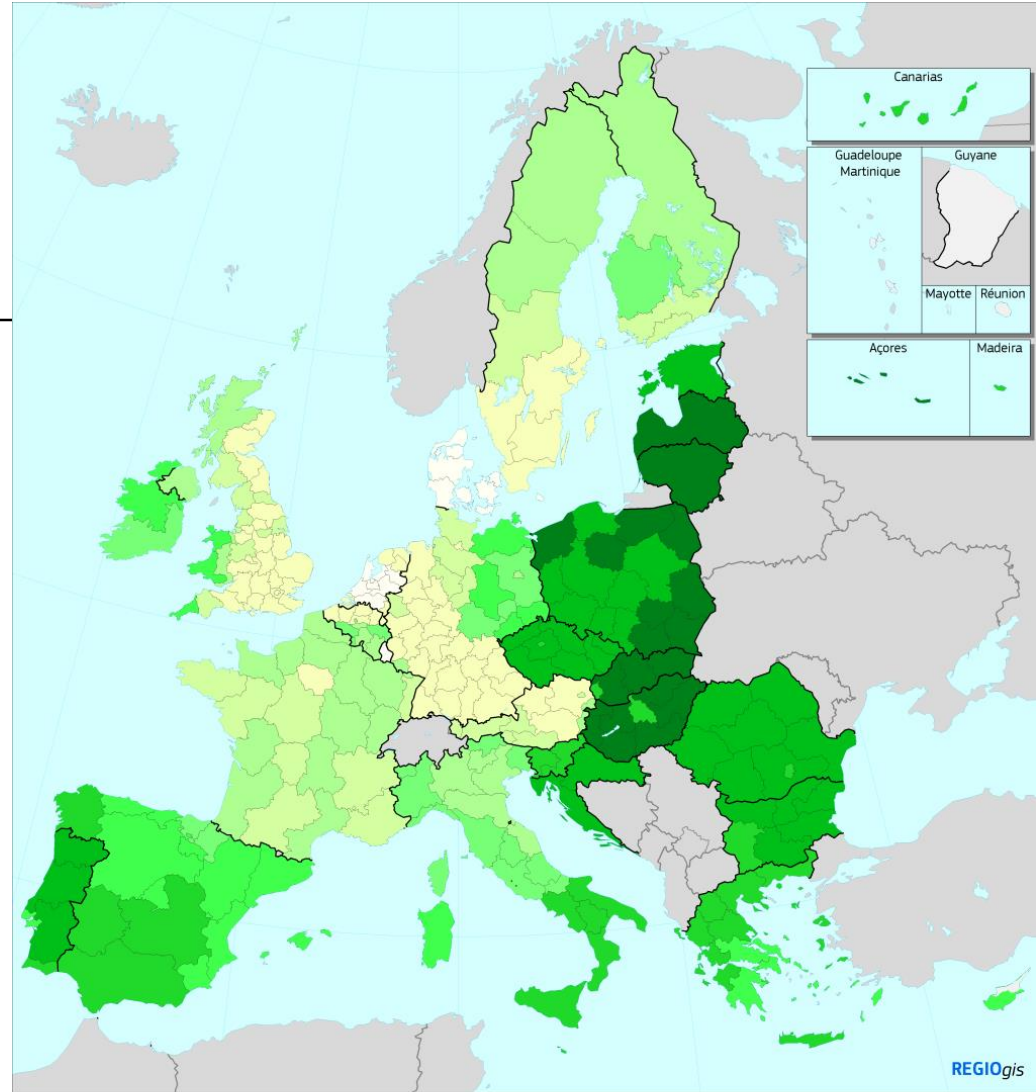

- Public investment as a share of GDP is still below the pre-crisis level.
- Low investment in less developed MS can undermine convergence
- No review needed at this stage to the link between Cohesion Policy and economic governance and the country specific recommendations

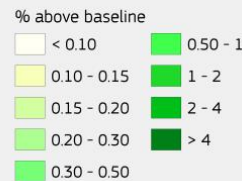

Impact of cohesion policy

- 8.5% of public investment in the EU and 41% in the EU-13
- Boosts GDP by 3% in each in EU-13

Impact of the 2014-2020 Cohesion Policy programmes, 2030

Source: RHOMOLO

0 500 km

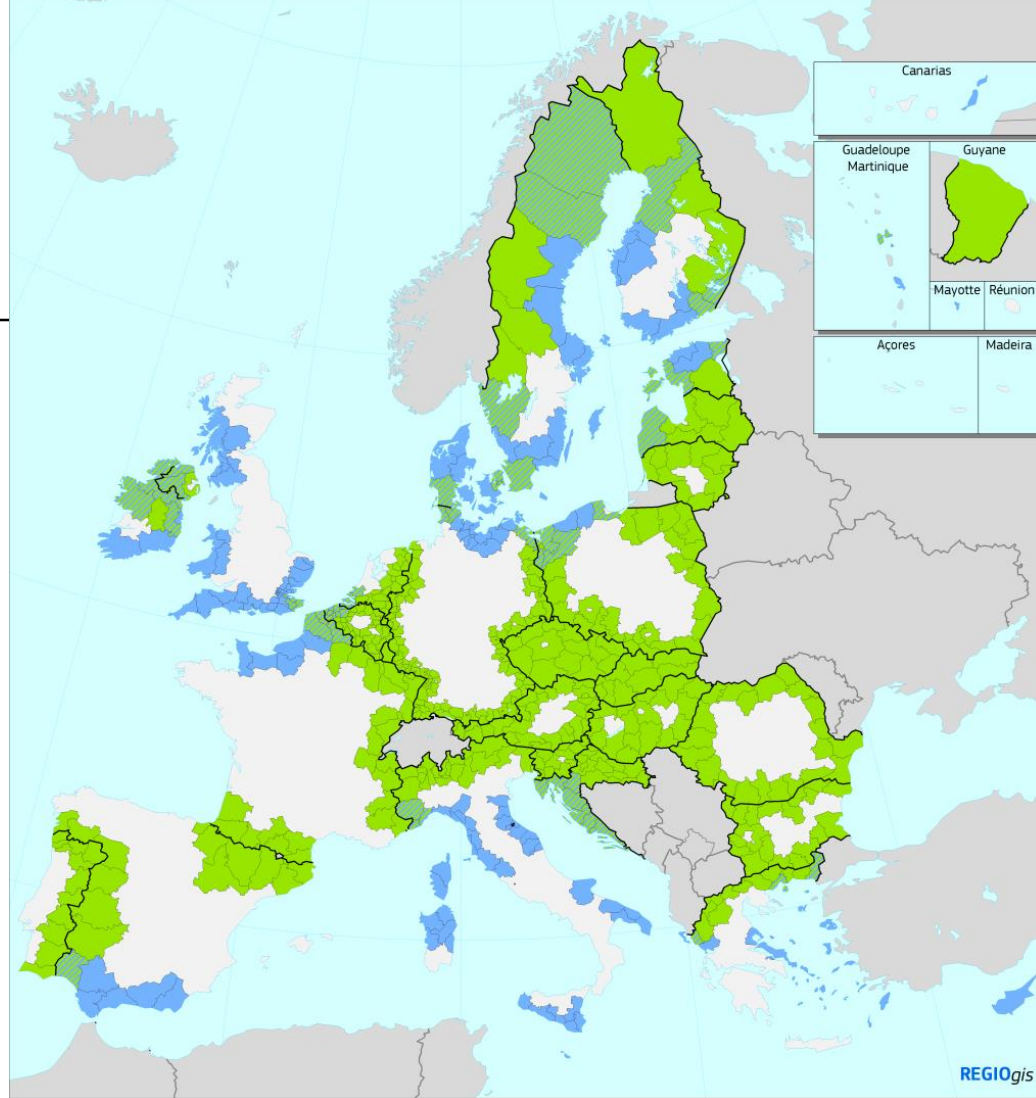
Post 2020: Where to invest?

- **Main focus:** Less developed & border regions
- **But also:** areas undergoing industrial transition, rural areas, the outermost regions, areas of high unemployment and deprived urban areas
- The impact of globalisation, migration, poverty, a lack of innovation, climate change, energy transition and pollution is **not limited to less developed regions**

Resolve cross-border problems

- such as gaps and missing links in different policy fields, including transport
- pooling of joint public services?

Border regions

NUTS3 regions

- Land border regions
- Maritime border regions
- Land and maritime border regions

0 500 km

Post 2020: Investment priorities

- Social inclusion, employment, skills, innovation, climate change, energy and environmental transition
- Reflection paper mentions positive impact of CP on SMEs, healthcare and social infrastructure, transport and digital infrastructure.
- Improving institutions
- Positive incentives for structural reform
- Support to cooperation, especially on innovation

Post 2020: How to invest

- A single rule book
- Allocations linked to EU challenges and priorities
- Higher national co-financing
- An unallocated capacity to create flexibility
- Faster implementation: N+2 and faster closure
- Complementarity between financial instruments
- A radical approach to simplification

Cohesion policy should

- continue to reduce regional disparities,
- stimulate investment in EU priorities,
- address new challenges and
- improve institutions.

EU Cohesion policy – Five things to remember

1. It has successfully reduced the gaps between regions in Europe and made a major contribution to prosperity and democratic stability.
2. It has improved management and governance in the regions by decentralising management and devolving responsibility: the *Commission does not select projects!*
3. It is, with research, the EU's biggest budget heading;
4. It works by **INVESTING** in infrastructure, training, innovation and research. No hand outs.
5. Its success is recognised by all candidate countries and by many others (China, S. Africa, Russia, Brazil...)

Expectations

- Cohesion Policy will significantly boost GDP per head in less developed regions
- The impact over time will spread to main trade partners
- Better core TEN -T network strengthens market integration and specialization

Conclusions

Real challenges

- Regional economic disparities
- Increasing unemployment, poverty and exclusion
- Real impact on:
  - Growth and jobs, innovation, networks, sustainable development
  - Real change
  - Linked to Europe 2020 and the European Semester
  - Concentrated on EU priorities

A success story? Tram system in Athens

Motorway near San Sebastian

Primorski grad na severu [Španije](#), koji se nalazi u [autonomnoj pokrajini Baskiji](#), i glavni je grad [provincije Gipuskoa](#).

Centre for renewable energies in Burgenland

Najistočniji i najmanje naseljeni region u Austriji, jedna od devet saveznih pokrajina Austrije

REGIONALNA EKONOMIJA

BUDUĆNOST REGIONALNE POLITIKE EU I OSTVARIVANJE CILJEVA EST KOHEZIJE

Prof. dr Gordana Đurović

VI. Budućnost regionalne politike i ostvarivanje ciljeva EST kohezije

1. Izazovi regionalne politike Evropske unije

1.1. Regioni 2020

1.1.1. Globalizacija: južni i jugoistočni regioni su naročito izloženi

1.1.2. Demografske promjene: velike razlike širom Evrope

1.1.3. Klimatske promjene: Južna Evropa je najugroženija

1.1.4. Energetika: šema centar - periferija

1.2. Agenda za reformisanu kohezionu politiku

1.2.1. Opšta ocjena kvaliteta kohezivne politike - prednosti i nedostaci

1.2.2. Dalje jačanje kohezivne politike

1.1. Regioni 2020

- 2007 – EK organizovala javne konsultacije na temu: Reformisanje budžeta,
promjena Evrope
- Rezultat: 2008 – dokument EK “Regioni 2020 – ocjena budućih izazova za EU regione”
- U dokumentu definisane **4 grupe ključnih izazova, aktuelne i danas:** globalizacija, demografske promjene, klimatske promjene i energetika

1.1.1. Globalizacija: južni i jugoistočni regioni su naročito izloženi

- Neophodna **strukturna prilagođavanja**
- Postojeći jaz između **niže produktivnosti u EU** u odnosu na komparativna tržišta (US, JP) postojaće i dalje, zahvaljujući rapidnom tehnološkom progresu u navedenim konkurentskim tržištima, kao i razvoju brzorastućih ekonomija kao što su Kina, Indija, Brazil
- **Regionalni izazovi globalizacije** - regioni locirani na sjeverozapadu periferije EU su u znatno povoljnijem položaju. Ovo su regioni FI, SE, DK, UK i IE
- Većina regiona lociranih u **južnim i istočnim djelovima Unije**, počevši od Letonije (LV), istočne SK, HU, BG i RO, pa do EL, IT, ES i PT, **osjetiće negativne posljedice globalizacije**. Ova ranjivost se prije svega ogleda u relativno visokom učešću aktivnosti sa malom dodatnom vrijednošću u ovim regionima i slabo kvalifikovanoj RS, koji mogu da prouzrokuju probleme u privlačenju FDI, stvaranju i održavanju radnih mjesta.
- **regioni sa velikim gradskim centrima** i tzv. **regioni metropole**, mnogo lakše će odgovoriti na izazove globalizacije, prije svega zbog visokoobrazovane RS, dinamičnih privrednih grana i vodećih ekonomskih aktivnosti

1. 1.2. Demografske promjene: velike razlike širom Evrope

- Do 2020. godine, **rast stanovništva** Unije će biti znatno **niži** u poređenju sa glavnim konkurentima, prije svega sa US, CH i IN. Do 2050. godine, očekuje se da će biti 48 mil manje ljudi u dobu 15-64 g. i 58 mil ljudi više u dobu preko 65
- **smanjenje radno sposobnog stanovništva, starenje stanovništva i smanjenje prirodnog priraštaja**, imaće posljedice na mnoge regione
- **Trećina evropskih regiona suočiće se sa smanjenjem broja stanovništva** u periodu 2005-2020
- Posljedicno, **nizi nivo privrednog rasta**, prije svega manje radne snage
- Sa druge strane, naročito će **regioni-metropole i neke priobalne oblasti ostvariti rast broja stanovništva**. Metropolski regioni će zabilježiti priliv radno sposobnog stanovništva (ekonomski migranti ili politički migranti, koji napuštaju nerazvijene zemlje ophrvane političkom nestabilnošću i ekonomskom krizom) i suočiće se sa problemom njihovog integrisanja na tržište rada i u društvo u cjelini

1.1.3. Klimatske promjene: Južna Evropa je najugroženija

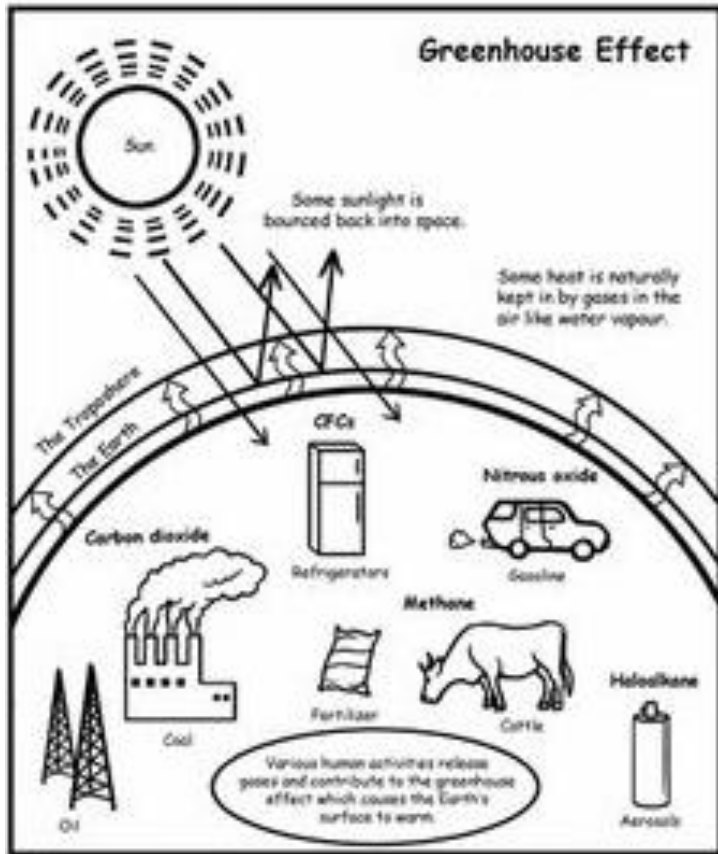
- Dugoročno, klimatske promjene će prouzrokovati rast prosječne temperature, promjene u količini padavina, porast nivoa mora i sa njim povezane erozije priobalnog područja
- Kratkoročno i srednjoročnom, klimatske promjene će prouzrokovati porast prirodnih nepogoda (oluje, pljuskovi, poplave, visoke ljetnje temperature)
- Energetski ciljevi 2020 - 20/20/20: problem povećanja emisije gasova koji prouzrokuju efekat staklene bašte (smanjenje za 20% u odnosu na predindustrijsku bazu), povećanje obnovljivih izvora energije u ukupnoj proizvodnji energije za 20%, povećanje energetske efikasnosti za 20%

Klimatsko-energetski ciljevi razvoja

KLIMATSKO-ENERGETSKI CILJEVI ODRŽIVOG RAZVOJA	EU2030	EU2040*	EU2050*	CG 2030
1. SMANJENJE EMISIJA CO_{2EQ}	smanjenje GHG emisija za najmanje 40 % u odnosu na nivo iz 1990	smanjenje GHG emisija za najmanje 50- 55 % u odnosu na nivo iz 1990	da Evropa bude klimatski neutralan continent - da nema štetnih emisija CO_{2eq}	Smanjenje emisije CO ₂ eq za 30% do 2030. g.u odnosu na baznu 1990 (sa 6,685,18 GgCO _{2eq}), <u>Slijedi revizija cilja</u> na bazi novog GHG inventara, ako može smanjenje da bude i više od tog praga, prema 50%!
2. POVEĆANJE UČEŠĆA OIE U FINALNOJ POTROŠNJI ENERGIJE	udio energije iz OIE od najmanje 32 %			Udio energije iz OIE od najmanje 32 % do 2030 - <u>slijedi revizija cilja!</u>
3. ENERGETSKA EFIKASNOST - GODIŠNJE UŠTEDE FINALNE POTROŠNJE ENERGIJE	poboljšanje EE od najmanje 32,5 %.	od 2017 - godišnja ušteda energije na nivou 0,7% od ukupne finalne potrošnje energije		Godišnja ušteda energije na nivou 0,7% od ukupne finalne potrošnje energije (4,16 ktoe za 4.APEE 2019-2021)

IZAZOV: doprinos ostvarenju klimatsko-energetskih ciljeva razvoja na nivou projekta!

Gasovi u atmosferi koji izazivaju efekat staklene baste

Gasovi sa efektom staklene baste - ugljen-dioksid (CO_2), metan (CH_4), azot-suboksid (N_2O) i sintetički gasovi (PFC, HFC i SF6).

EFEKAT STAKLENE BASTE je izraz za zagrijavanje planete Zemlje nastalo poremećajem **energetske ravnoteže** između količine zračenja koje od Sunca prima i u svemir šalje Zemljina površina. Zadržavanje toplote i emitovanje u svim pravcima.

Ovaj efekat predstavlja rezultat povećanja količine zračenja koje ne može od površine Zemlje da bude emitovano u svemir, već ga **atmosfera upije i postaje toplija**.

- **Gotovo trećina stanovnika Unije, oko 170 mil ljudi, živi u regionima koji su pod efektom klimatskih promjena** (više padavina, veća temperatura) – najveće posljedice u regionima **ES, IT, EL, BG, CY, MT, HU, RO i južnih dijelova FR.**
- Nešto **blaže** posljedice se očekuju u Sjevernoj i Zapadnoj Evropi, osim priobalnih područja Sjevernog i Baltičkog mora, koja su izložena eroziji usljed podizanja nivoa mora i ekstremnih vremenskih nepogoda
- Klimatske promjene naročito će uticati na poljoprivredu, šumarstvo, ribarstvo, proizvodnju energije, zdravstvo i turizam i zahtijevaće **značajne investicije** kako bi se spriječile i otklonile posljedice suša, požara, erozije, poplava i visokih temperatura

1.1.4. Energetika: šema centar - periferija

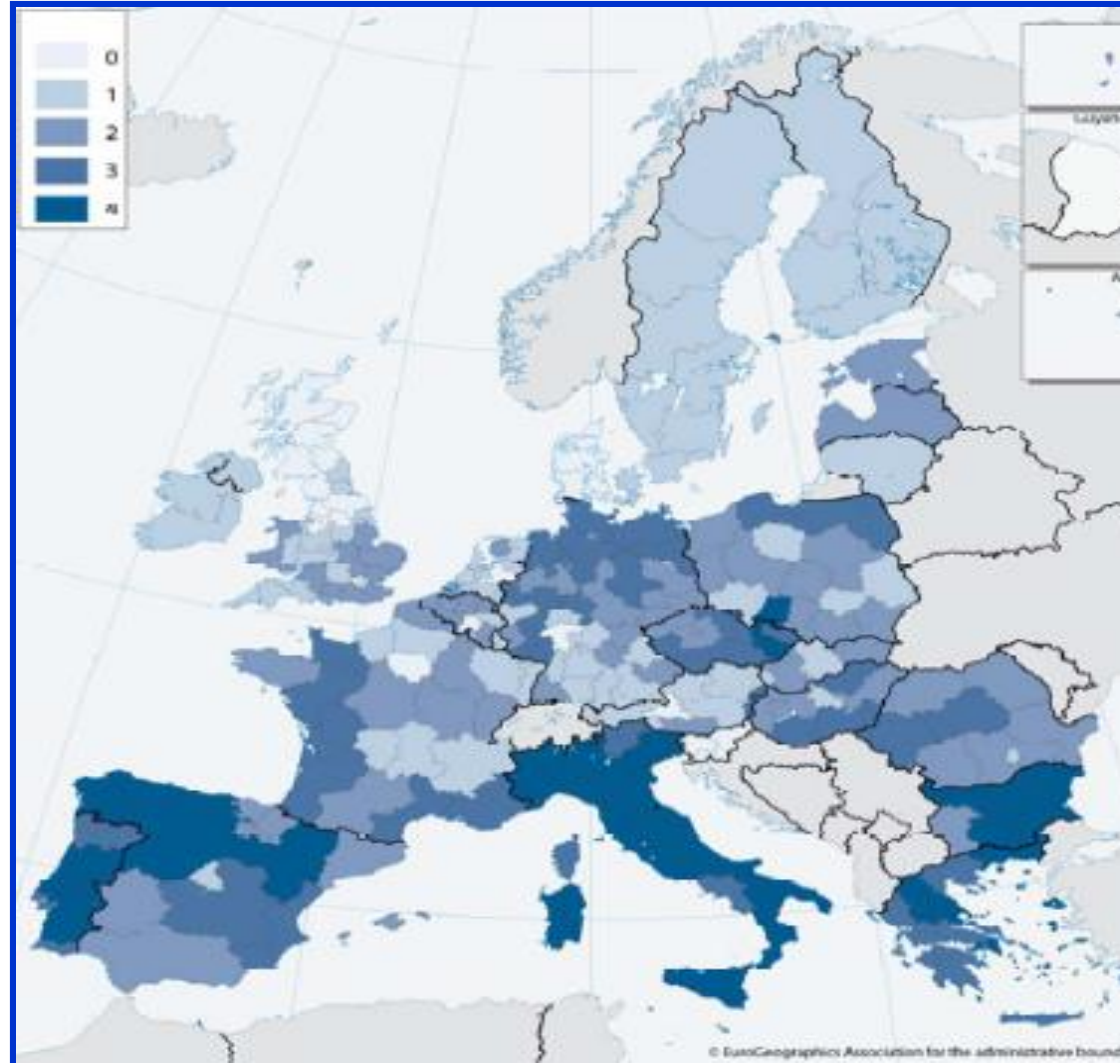
- **Zavisnost Evrope od uvoza fosilnih goriva konstantno raste.** U okviru analiza dugoročnog razvoja Evrope (*Business as usual* scenario), uvoz goriva će porasti sa 53% ukupne energetske potrošnje u 2005.g. na 67% iste u 2030.g.
- Sadašnji ekonomski razvoj zasnovan je pretežno na neobnovljivim energetske resursima. **Učešće fosilnih i nuklearnih goriva kao neobnovljivih izvora energije je oko 87%.**
- Neravnomjerna raspodjela resursa i potrošnje finalne energije, sa dominantnim učešćem 30 država OECD-a. Države OECD: 18% svj. populacije, 76% BDP-a, a čak 45% potrošnje ukupne primarne energije (2007)
- Tendencija povećanja hidro i novih obnovljivih izvora energije, rast energetske efikasnosti
- Velika ulaganja u nove energetske tehnologije.
- Kao podrška ekonomskom rastu, predviđa se **udvostručen rast energetske potreba.**
- Globalno zagrijavanje izazvano gasovima staklene bašte /**GHG**/dominantno iz energetske postrojenja, postaje prijetnja razvoju, stabilnosti i budućnosti čovječanstva

Regionalni izazov energetike dijele stanovništvo i regone EU u tri “trećine”:

- **Periferni regioni**, locirani pretežno u istočnim i južnim MS, naročito su osjetljivi zbog interne i eksterne sigurnosti nabavke, energetske efikasnosti ekonomije i održivosti stanja životne sredine. Oko trećine populacije EU živi u takvim područjima.
- **Centralno locirani regioni**, (kao što su, npr. U BE i DE), na sredini su ljestvice po pitanju energetske efikasnosti, ali sa visokim nivoom potrošnje domaćinstava i relativno niskim nivoom održivosti stanja životne sredine. Trećina populacije Unije živi u ovim regionima.
- Trećina stanovništva živi u regionima koji su **(naj)manje ugroženi izazovima energetske politike**. Ovi regioni su locirani u Sjevernoj i Zapadnoj Evropi i pokazuju snažan kapacitet da se prilagode potrebama, usljed sopstvenih izvora energije (UK, NL) ili su sa strukturom izvora energije koja omogućava niže emisije gasova koji uzrokuju efekat staklene bašte i manju zavisnost od proizvođača električne energije iz fosilnih goriva (FI, FR i SE)

Globalizacija, demografske promjene, klimatske promjene i energetska izazovi – sintetički indeks ranjivosti

- kada je **globalizacija** u pitanju, najizloženija je **Južna i JI Evropa**.
- **demografske promjene** - **Južna i JI Evropa** pokazuju tendenciju ka problemu starenja populacije u dugom roku, kao što je to slučaj danas u starim MS
- **klimatske promjene** - prisutan je tzv. **model centar-periferija**, gdje opet južni regiona lošije prolaze.
- **energetika** - **diversifikovan uticaj** na pojedine zemlje, ali izazov za EU kao cjelinu.

KLJUČNA POSTIGNUĆA KOHEZIJNE POLITIKE

1. **stvorila “trag dobrih rezultata”**, bilo kao dio nacionalnih razvojnih strategija, ili u slučajevima lokalnih projekata stvorenih uz podršku EK;
2. **postavila sistem upravljanja na više nivoa i mehanizam ugovornih obaveza** (vertikalan sistem – EK, države, regionalni nivo; kao i horizontalni sistem) - veoma vrijedno sredstvo za dalji razvoj;
3. **doprinijela razvoju kapaciteta institucija** (kreirala i sistem novih institucija), afirmaciji društvenog kapitala i uspostavljanju partnerskog odnosa u mnogim regionima, što je proizvodilo dugoročno održive efekte;
4. **kreirala je umrežen sistem na teritoriji cijele Unije za razmjenu iskustava različitih aktera, kao i razmjenu metodoloških instrumenata** u oblasti evaluacije, razmjenu dobre prakse, i razvoja kapaciteta za upravljanje projektima.

Principi dalje reforme kohezije politike

- 1. Precizan koncept zasnovan na provjerljivim ekonomskim principima** koji će omogućiti jasno definisane ciljeve podložne ocjenjivanju.
- 2. Jasno i snažno političko opravdanje** utemeljeno na postojećoj situaciji u Evropi, a koje istovremeno odgovara očekivanjima evropskih građana.
- 3. Sistem upravljanja** koji može obezbijediti adekvatno funkcionisanje, sticanje znanja i demokratsko učešće zainteresovanih strana.

Barca: predlog prioriteta kohezije politike

- 1. inovacije (innovation)**
- 2. klimatske promene (climate change)**
- 3. migracije (migration)**
- 4. mladi i djeca (youth and children)**
- 5. stručno znanje (skills) i**
- 6. starenje (ageing)**

NUTS 2

- U svom izvještaju Barka ističe da **geografska osnova** za utvrđivanje stepena (ne)razvijenosti određene teritorijalne cjeline i alokacije sredstava, kako strukturnih fondova, tako i nacionalnih sredstava, i **dalje treba da bude NUTS 2 region**
- Međutim, NUTS 2 region ne bi trebalo uzimati kao relevantnu mjeru za **intervenciju** MS
- Jednom kada je ukupan iznos sredstava, namijenjen razvijenim i nerazvijenim regionima u okviru svake MS, utvrđen na nivou EU, alokaciju sredstava predviđenih za određene **regione** utvrditi na osnovu onoga što je najneophodnije da bi se **prioriteti** realizovali, kao i na osnovu institucionalnog konteksta.
- U okviru svake MS, teritorijalna alokacija za razvijene i nerazvijene regione, kao i kriterijumi za alokaciju sredstava svakom NUTS 2 regionu, bili bi **dio dogovora sa EK**.

Tri aspekta reforme KP

1. **Politički** – dogovor oko reforme budžeta EU
2. **Naučni** – naučne i stručne debate
3. **Praktični predlozi** – ključna diskusija

Isto tako, nesumnjivo je da je jedan od razloga nedovoljne neefikasnosti kohezione politike i **nedovoljan kapacitet institucija MS da realizuju programe i projekte u skladu sa utvrđenim pravilima**